

Hannes Råstam

**Jak se rodí
SÉRIOVÝ
VRAH**

Případ Thomase Quicka

„Skutečné skandinávské krimi.“

– OBSERVER

Paseka

Hannes Råstam

Jak se rodí sériový vrah

VRAY
SERVOY
JAK SE RODI

Hannes Råstam

**Jak se rodí
SÉRIOVÝ
VRAH**

Skutečný případ Thomase Quicka

Nakladatelství Paseka / Praha - Litomyšl

FALLET THOMAS QUICK: ATT SKAPA EN SERIEMÖRDARE

Copyright © Hannes Råstam, 2012

Published by agreement with Salomonsson Agency

Translation © Martin Severýn, 2014

ISBN 978-80-7432-571-7 (PDF)

Mým dětem

Člověk touží být milován,
není-li, pak chce být obdivován,
a není-li, chce být obáván
nebo alespoň nenáviděn a opovrhován.
Toužíme u lidí vzbuzovat nějaký pocit.
Duše se třese před prázdnotou
a dožaduje se kontaktu, ať to stojí cokoli.

HJALMAR SÖDERBERG: Doktor Glas

ČÁST I

„Když člověk zná tu neuvěřitelnou pravdu a ví, co Thomas Quick svým obětem prováděl – a když slyší jeho hluboký, zvířecí řev – zbývá už jen jediná otázka: Je to skutečně člověk?“

PELLE TAGESSON, kriminální reportér,
pro *Expressen*, 2. listopadu 1994

Sériový vrah, sadista a kanibal Sture Bergwall už sedm let nepřijal žádnou návštěvu. Když mi byl povolen vstup do hlídaného ústředí krajské soudní psychiatrické kliniky v Säteru, naplnilo mě rozechvělé očekávání.

„Hannes Råstam, Švédská televize. Mám schůzku se Sturem Bergwallem...“

Položil jsem novinářskou legitimaci na nerezovou otočnou příhrádku pod pancéřovaným sklem mezi mnou a strážným. Konstatoval, že návštěva byla domluvena a schválena.

„Běžte přes bezpečnostní vchod. Nesahejte na dveře!“

Poslechl jsem ten skřípající hlas z reproduktoru, prošel automatickými dveřmi, dvěma rámy s detektory kovu a pak skrz další automatické dveře do čekárny, kde mi ošetřovatelka prohrabala tašku přes rameno.

Následoval jsem suverénní kroky své průvodkyně nepřehlednou spleť chodeb, schodišť a výtahů. Klapot jejích podpatků po betonové podlaze, ticho, chřestění klíčů u každých dalších ocelových dveří, pípající elektronické zámky, rachot pancéřových vrat.

Thomas Quick se přiznal k asi třiceti vraždám. Šest shodně smýšlejících soudů ho odsoudilo za vraždu osmi osob. Po posledním soudu v roce 2001 si dal „pauzu“, vrátil se ke svému původnímu jménu Sture Bergwall a odmlčel se. Během těch sedmi let, co od té doby utekly, se často, doslova v pravidelných intervalech rozhořela ostrá debata, zda je Quick sériový vrah, nebo mystifikátor. Co si o věci myslí sama hlavní postava, však nikdo nevěděl. Teď bych se s ním měl potkat tvář v tvář.

Ošetřovatelka mě vedla do velkého odloučeného oddělení. Čerstvě vytržené linoleum se přímo lesklo. Pobídla mě, abych šel do malé návštěvní místnosti.

„Je na cestě,“ řekla.

Nečekaně mě přepadl neklid.

„Počkáte během mé návštěvy za dveřmi?“

„Oddělení je uzavřené, tady žádný personál nebývá,“ odpověděla krátce.

Ale jako by četla moje myšlenky, vyndala malou krabičku.

„Chcete nouzový alarm?“

Díval jsem se na ni a na černou krabičku.

Sture Bergwall tu byl v péči od roku 1991. Byl považován za tak nebezpečného, že mu bylo povoleno pevnost opustit jen jednou za sedm týdnů na výlet autem – pod podmínkou, že bude doprovázen třemi hlídači. Jen ať ten cvok taky vidí obzor, aby se nám tady z toho nezbláznil ještě víc.

Už za pár sekund jsem měl zjistit, jestli si situace použití nouzového alarmu vyžádá nebo ne. Nedokázal jsem se přimět jí odpovět.

„Ve vedlejší místnosti je ještě jedno nouzové tlačítko,“ řekla ošetřovatelka.

Neznělo to trochu jízlivě? pomyslel jsem si. Věděla stejně dobře jako já, že ani jedna z Quickových obětí se nezachránila díky bezpečnostnímu tlačítku ve vedlejší místnosti.

Proud myšlenek byl přerušen 189 centimetrů vysokým Sturem Bergwallem, který se objevil v otevřených dveřích v doprovodu dvou hlídačů. Oblečený byl v seprané, kdysi fialové mikině se znakem univerzity, roztrhaných džínsech a sandálech. Nejistě se usmál a natáhl ruku, trochu nakloněný dopředu, aby mě nenutil jít k sobě až příliš blízko.

Pozoroval jsem ruku, která podle mužova přiznání zavraždila nejméně třicet lidí.

Stisk jeho ruky byl vlhký.

Hlídači zmizeli.

Byl jsem s kanibalem sám.

Muž ze Säteru

Tu nepříjemnou novinu jako vždy rozšířila média.

Reportéři bulvárního deníku *Expressen* měli naspěch. Šli rovnou k věci:

„Jeden chlápek ve Falunu přiznal, že zavraždil vašeho syna Johana. Co na to říkáte?“

Anna-Clara Asplundová stála v chodbě ještě s klíči v ruce, v kabátě, po celém dni v práci. Zvonění telefonu zaslechla při odemýkání dveří.

„Poměrně spěchám,“ vysvětloval novinář. „Zítra jdu na operaci tříselné kýly a ten článek musím odevzdat.“

Anna-Clara Asplundová nechápala, o čem to mluví. Ale došlo jí, že se ty bolavé rány zase obnaží, že ji od onoho pondělí 8. března 1993 budou do té noční můry nutit nanovo.

Dvaatřicetiletý pacient säterské soudní psychiatrické kliniky se přiznal k vraždě jejího syna, vyprávěl jí novinář. „Zavraždil jsem Johana,“ řekl prý ten muž. Anna-Clara se divila, proč to policie sdělila *Expressenu*, ale jí ještě ne.

Pro Björna a Annu-Claru Asplundovy začalo pravé peklo 7. listopadu 1980. Docela obyčejný pátek, jak se říká. Vždycky se to stane v obyčejný den. Matka připravovala jedenáctiletému Johanovi snídani, pak se s ním rozloučila a spěchala do práce. Když syn odcházel kolem osmé z domu, měl to do školy nějakých tři sta metrů. Nikdy tam však nedošel. Od té chvíle ho nikdo neviděl.

Hned první den spustila policie mohutnou pátrací mašinerii: nasadila helikoptéry, termokamery a rojnice, aniž však našla po chlapci jedinou stopu.

Z případu Johan se stala jedna z velkých kriminálních záhad Švédska. Rodiče poskytli bezpočet rozhovorů, vystupovali v dokumentárních pořadech a debatách. Znovu a znovu vyprávěli, jaké to je ztratit jediné dítě. Jaké je nemít tušení, co se s ním stalo, nemít hrob, k němuž by mohli zajít. Ale k ničemu to nevedlo.

Anna-Clara a Björn Asplundovi se rozešli, když byly Johanovi tři roky. Měli spolu ale dobrý vztah a vzájemně se podporovali na křížové cestě po synově zmizení. Pomáhali si při bezútěšných rozhovorech s novináři a justicí.

Oba byli nejprve přesvědčeni, že Johana unesl bývalý partner Anny-Clary Asplundové. Motivem mohla být nešťastná láska a bezuzdná žárlivost. Jenže pak se něco zvrtilo.

Bývalý partner vypověděl, že ono osudné ráno ležel doma a spal až do devíti hodin. Jeden svědek si však všiml, že svůj dům opustil už ve čtvrt na osm. Jiný svědek viděl jeho auto stát kolem osmé hodiny před domem Asplundových. Jeho přátelé a kolegové z práce vypověděli, jak podivně se po Johanově zmizení choval. Dokonce i jeho nejlepší přítel se obrátil na policii s tím, že podle jeho přesvědčení právě on Johana unesl.

V přítomnosti dvou svědků mu Björn Asplund řekl: „Jsi obyčejný vrah. Zavraždil jsi mého syna a z toho se nevykroutíš. Každému, koho odteď potkám, řeknu, že to ty jsi Johana zavraždil.“

Fakt, že onen muž vůbec neprotestoval ani Björna Asplunda ne-
žaloval pro pomluvu, považovali oba rodiče za další důkaz jeho viny.

Policie tedy měla indicie, svědky a motiv, ale žádný přímý důkaz.

Čtyři roky po Johanově zmizení si rodiče Asplundovi najali ad-
vokáta Pelleho Svenssona, aby vznesl soukromou žalobu proti
expartnerovi Anny-Clary. Neobvyklé opatření navíc přinášelo
značný finanční risk v případě, že by žaloba byla zamítnuta.

Po velkolepém soudním řízení shledal obvodní soud obžalo-
vaného vinným z Johanova únosu. Byl odsouzen za omezování
osobní svobody ke dvěma letům vězení. Pro Annu-Claru a Björna
Asplundovy to byla jedinečná událost a velké vítězství.

Úspěch u obvodního soudu se ovšem rok nato změnil v poráž-
ku. Po odvolání obhajoby totiž nejvyšší soud bývalého partnera
osvobodil. Anna-Clara a Björn byli povinni zaplatit soudní výlohy
protistrany ve výši 600 000 švédských korun, čehož však byli
rozhodnutím státních úřadů nakonec ušetřeni, prý „z milosti“.

Poté uteklo více než sedm let, aniž by byla nalezena jediná nová
stopa. Po Johanově vrahovi už nikdo nepátral.

Anna-Clara tu teď nehybně stála v předsíni, s telefonním slu-
chátkem v jedné ruce a klíči ve druhé. Snažila se pochopit, co jí to
reportér říká. Vyšetřování vraždy jejího syna bylo prý obnoveno.
Nějaký pacient na psychiatrii se k činu přiznal. Nepřišla však
na žádné vyjádření, které by se do novin hodilo.

Kontaktovala policii v Sundsvallu, kde jí reportérovy informa-
ce potvrdili. Den nato se v *Expressenu* dočetla, že psychiatrický
pacient podle své výpovědi Johana uškrtil a tělo zakopal.

Reportérovi se dokonce podařilo sehnat Björna Asplunda, který
se k novým zjištěním stavěl značně skepticky. Stále věřil, že Joha-
na zavraždil muž, proti němuž vedli soukromou žalobu. Nechal
si však otevřené dveře:

„Pokud by se ukázalo, že Johana připravil o život úplně jiný
člověk, nezbude mi než to přijmout,“ řekl *Expressenu*. „Hlavní je,
že dostaneme konečnou odpověď.“

Expressen ve sledování případu pokračoval. O několik dní poz-
ději si mohla Anna-Clara přečíst o přiznání säterského pacienta
další podrobnosti.

„Sebral jsem Johana před školou a nalákal ho k sobě do auta,“
prohlásil pro *Expressen* 15. března „muž ze Säteru“, jak se mu za-
čalo říkat. „Zajel jsem k lesu, kde jsem chlapce sexuálně zneužil.“

„Nebylo mým úmyslem ho zabít. Ale zpanikařil jsem a Johana uškrtil. Pak jsem tělo zakopal, aby ho nikdo nemohl najít.“

Dvaadvacetiletý muž byl jednoznačně velmi nemocný člověk. Už v roce 1969 se dopustil pohlavního zneužití mladých chlapců. Naposledy jej spolu s mladším kumpánem zadrželi v roce 1990 za vyloupení banky v Grycksbro nedaleko Falunu. Umístili ho do nemocnice v Säteru, kde se při terapeutickém rozhovoru přiznal k této vraždě. Podle *Expressenu* řekl:

„Už s tím dál nedokážu žít. Chci celou záležitost urovnat. Rád bych došel usmíření a odpuštění, abych mohl jít dál.“

„Ty s tím nedokážeš žít?“ pomyslela si Anna-Clara a odložila noviny.

Státní zástupce Christer van der Kwast byl energický padesátník s precizně zastřiženými vousy a krátkými tmavými vlasy. Proslavil se schopností prezentovat svoje názory silným hlasem a s takovým přesvědčením, že je jeho podřízení i novináři přijímali jako pravdy. Zkrátka, byl to muž vyzařující sebedůvěru. Zdálo se, že se vyžívá ve své schopnosti ujmout se vedení a rozhodnými gesty ukazovat ostatním směr cesty.

Na konci května právě svolal tiskovou konferenci. Před dychtivými novináři vyprávěl, že muž ze Säteru označil různé lokality, kde ukryl části těla Johana Asplunda. Policejní technici právě na jednom místě poblíž Falunu hledají ruce. Další části rozkouskovaného těla by se měly nacházet v oblastech kolem Sundsvalu. Avšak i přes pečlivá pátrání psovodů se na udaných místech nepodařilo nic objevit.

„To ale ještě nemusí nutně znamenat, že tam nic není,“ vysvětlil státní zástupce.

Ani žádné další důkazy, které by podezřelého pojily se zmizením Johana Asplunda, se ovšem nevynořily. Van der Kwast byl nucen přiznat, že podklady pro obžalobu chybí. „Podezření přesto trvá,“ vysvětloval, „neboť i když důkazy v tomto případě chybí, je säterský pacient beztak spojený s ještě jednou, docela jinou vraždou.“

Posluchačům van der Kwast vyprávěl, že tento muž už v roce 1964 zavraždil ve Växjö čtrnáctiletého Thomase Blomgrena, tedy chlapce stejně starého, jako byl tehdy on sám.

„Údaje, které ve své výpovědi säterský pacient sdělil, jsou opravdu podrobné a ve vyšetřovacím materiálu nacházejí velkou

podporu. Za normálních okolností bych neváhal vznést proti tomuto muži obvinění," prohlásil van der Kwast.

Toto tvrzení bylo hypotetické nadvakrát. Jednak dávno uplynula promlčecí lhůta pro vraždu, která tehdy čítala dvacet pět let. Jednak muži ze Säteru bylo v době zločinu teprve čtrnáct – nebyl tedy trestně odpovědný. Přesto měla vražda Thomase Blomgrena velký význam pro následující vyšetřování. Skutečnost, že muž ze Säteru vraždil už jako čtrnáctiletý, byla bezesporu kompromitující.

Christer van der Kwast nicméně nezjistil, jakým způsobem byl muž ze Säteru s vraždou Thomase Blomgrena spojený. Vyšetřování bylo neveřejné, protože v tomto případě nikdy nemělo dojít ke vznesení obžaloby. Advokát muže ze Säteru Gunnar Lundgren názor státního zástupce zcela sdílel. Domníval se, že výpovědi jeho klienta jsou naprosto věrohodné.

Kvůli medializaci případu se veřejnost dozvíдалa stále více nepřijemných podrobností o minulosti i osobnosti podezřelého muže ze Säteru. Gubb Jan Stigson, krimireportér deníku *Dala-Demokraten*, přinesl zprávu o jeho „pokusu o sexuální vraždu“ devítiletého chlapce ve falunské krajské nemocnici. „Když devítiletý hoch křičel, pokusil se ho muž uškrtit. Třiačtyřicetiletý vyslýchaný sám vyprávěl, jak stiskl chlapcův krk tak, až oběti stříkala z pusy krev.“

Podle *Dala-Demokraten* varovali lékaři už v roce 1970, že pacient je dost možná vrah dětí. Deník citoval posudek soudní psychiatrie, který konstatoval, že muž trpí „psychicky podmíněnou sexuální perverzí vysokého stupně typu pedofilia cum sadismus“. Není „pouze nebezpečný, ale za určitých okolností mimořádně nebezpečný pro život a zdraví jiných osob“.

Dne 12. prosince 1993 mohl Gubb Jan Stigson prozradit, že policejní vyšetřování muže ze Säteru se rozšířilo na celkem pět vražd. Kromě usmrcení Johana Asplunda (1980) a Thomase Blomgrena (1964) byl podezřelý z vraždy patnáctiletého Alvara Larssona ze Sirkönu, který zmizel v roce 1967, osmačtyřicetiletého Ingemara Nylunda, zavražděného v roce 1977 v Uppsale, a osmnáctiletého Olleho Högboma, jenž zmizel beze stopy v Sundsvallu v roce 1983.

Podle Stigsona se muž ze Säteru přiznal ke všem pěti vraždám. Čím dál více novinářů psalo, že je prvním opravdovým sériovým vrahem ve Švédsku.

„O chlapcově vraždě říká pravdu," konstatoval 17. června 1994 *Expressen* v titulku k celostránkovému článku. Muž ze Säteru se

přiznal ještě k další vraždě – pro vyšetřovatele tentokrát znamenala průlom. Šlo o patnáctiletého Charlese Zelmanovitse, který zmizel po školním plese v Piteå v roce 1976.

Muž ze Säteru vypověděl, že se svým o něco starším přítelem jeli z Falunu do Piteå, aby si vyhlédli chlapce, kterému by ublížili. Potkali Charlese a nalákali ho do auta. V zalesněné oblasti muž ze Säteru chlapce uškrtil a tělo rozřezal. Některé části těla si vzal s sebou.

Podle vyšetřovatelů nejen že Quick poskytl takové údaje, podle nichž se jim podařilo najít různé kousky těla, ale dokonce určil, které části těla si odvezl domů.

Teď měl van der Kwast poprvé v ruce důkazy, jaké se policii v jiných případech získat nepodařilo. Přiznání spojené s částmi těla a výpověď dokazující, že muž ze Säteru měl o vraždě takové znalosti, jaké mohl mít pouze pachatel.

„Třiačtyřicetiletý vrah měl sexuální motiv,“ oznamoval *Expressen* v článku ze 17. června.

„Víme, že mluví pravdu o dvou z vražd,“ potvrdil van der Kwast.

Na titulních stranách

Birgitta Ståhlová, terapeutka muže ze Säteru, odjela v červenci roku 1994 na dovolenou. Objevily se obavy, jak tu dobu nemocný zvládne bez častých terapeutických sezení, jež se pro něj stávaly čím dál důležitějšími. Na pondělí 4. července naplánoval pečovatelský tým pacientovi oběd v restauraci Golf v Säteru. Společnost mu na výletě dělala mladá studentka psychologie, která Ståhlovou zastupovala.

Se svým pacientem opustila oddělení č. 36 ve tři čtvrtě na dvanáct. Šli procházkou směrem ke golfovému hřišti, když najednou začal její svěřenec vysvětlovat, že potřebuje nutně močit. Omluvil se a zašel do soukromí za zchátralou budovu, která byla kdysi jedním z pavilonů Säteru. Hned, jak se dostal z dohledu, nasadil nejvyšší rychlost po pěšině, vedoucí skrz les k silnici Smedjebacksvägen. Podle plánu tam na něj čekalo staré Volvo 745 s nastartovaným motorem. Za volantem seděla mladá žena a vedle ní asi dvacetiletý muž, který byl podmíněčně propuštěný ze säterské nemocnice. Muž ze Säteru skočil na zadní sedadlo. Řidička vyrazila vpřed s pedálem na podlaze.

Všichni v autě byli nadšení. Smáli se, že se útěk podařil přesně podle plánu. Muž vepředu vytáhl malý igelitový sáček s bílým práškem. Muž ze Säteru sáček s neomylnou rutinou otevřel a navlhčeným ukazováčkem jej zručně vyprázdnil až do dna. Přiložil si prst k puse, pomocí jazyka přilepil nahořklý obsah na patro, opřel se a zavřel oči.

„Krucí, to je dobrota,“ zamumlal a zpracovával amfetamin.

Amfetamin byla jeho oblíbená droga. Kupodivu mu i chutnal.

Jeho mladý přítel mu podával na zadní sedadlo žiletku, penu na holení, modrou čepici a tričko. Vyzývavě do uprchlíka štouchl.

„Pohni! Nemáme času nazbyt.“

Auto se stočilo na dálnici číslo 70 směrem k městu Hedemora. Zastupující psycholožka pořád ještě stála u pavilonu a říkala si, jestli se má začít strachovat. Zakřičela, ale nedostala žádnou odpověď. Vzápětí nato zjistila, že její pacient není ani za rohem domu, ani nikde jinde. Nemohla uvěřit, že by ji její přátelský svěřenec, jemuž důvěřovala, mohl takhle zradit. Po chvíli bezvýsledného pátrání byla ale nucená se vrátit na oddělení č. 36 a ohlásit pacientovo zmizení.

Tou dobou už byl uprchlík hladce oholen a převlečen. Užíval si svobodu i amfetaminové opojení. Bezcílná jízda zatím pokračovala na sever po silnici číslo 270.

Když policie v Borlänge začala po muži ze Säteru pátrat, uběhlo už čtyřicet dva minut. Nikdo neměl tušení, že se ve starém volvu blíží k Ockelbo.

Večerníky nasadily pohotovost. Tiskly o útěku zvláštní vydání. Titulek *Expressenu* do toho šlápl naplno:

POLICEJNÍ HONIČKA DNES V NOCI

hledá se uprchlý

MUŽ ZE SÄTERU

„Je velmi nebezpečný“

Až do této chvíle noviny z novinářsko-etických důvodů tajily mužovu identitu. Když ale nejnebezpečnější Švéd uprchl, žádal si všeobecný zájem jméno, fotku a biografické údaje:

Uprchlý „muž ze Säteru“ (44) je dnes, po změně jména, známý jako Thomas Quick. Přiznal se k vraždám pěti chlapců. Policie

i státní zástupce se domnívají, že je spojený se dvěma z nich. Muž v rozhovoru pro naše noviny uvedl, že ze všeho nejvíc by si přál žít v lese se svými psy – a dnes v noci ho policie hledala v lesích kolem Ockelbo.

Když řidička auta zjistila, kvůli jakým zločinům je Thomas Quick vyšetřován, nastražila uši. Někde u Hälsinglandu zastavila u opuštěného statku a oba muže vysadila. Uprchlíci našli dvě nezamčená kola, podařilo se jim je uvést do pojízdného stavu a vydali se k nejbližšímu městu. Během jízdy potkali několik policejních aut. Nad hlavami se jim vznášely policejní helikoptéry, aniž by kdokoli k podivnému páru na rezavých kolech pojal podezření.

Velká policejní jednotka se samopaly, neprůstřelnými vestami a psůvody je bezvýsledně hledala až do půlnoci.

Uprchlíci přenocovali pod stanem a následující ráno se rozdělili.

Amfetamin došel, byli unavení. Být na útěku už se nezdálo tak zábavné.

Zatímco policie pročesávala les, přišel na benzinovou pumpu Statoil v malém městě Alfta muž v kšiltovce.

„Mohl bych si od vás zatelefonovat?“ zeptal se.

Vedoucí prodejny muže, jehož portrét zdobil titulní stránky obou večerníků, nepoznal. Klidně mu půjčil telefon. Zákazník si krátce zavolal na policii v Bollnäs.

„Chci se vzdát,“ řekl.

„Kdo jste?“ zeptal se policista.

„Quick,“ odpověděl Thomas Quick.

Útěk rozpoutal vášnivou debatu o systému propustek na soudní psychiatrické klinice. Nejrozhořčenější byl policejní prezident Björn Eriksson.

„Je tak skličující, že se něco podobného může stát,“ řekl Eriksson. „Celkově máme jen pár takto nebezpečných osob. Neměl by snad být takový problém je uhlídat. My u policie upřednostňujeme ochranu bezpečí obyvatel před shovívavostí.“

Ostří kritiky směřovalo proti säterské nemocnici. 10. července 1994 však publikoval deník *Dagens Nyheter* (DN) na stránce komentářů text, který se instituce mocně zastával. Byl to sám Thomas Quick, kdo promluvil ve velkém článku, v němž zaměstnance a zdravotníky Säteru bránil. A novinářům dal pořádný políček:

„Jmenuji se Thomas Quick. Po mém útěku minulé pondělí (4. 7.) a masivní mediální kampani, jež následovala, už moje jméno ani podoba nejsou neznámé.

Nechci a ani nemůžu vysvětlit své zmizení ze säterské nemocnice. Považuji ale za naprosto nezbytné pokusit se zde vyzdvihnout alespoň něco z přínosné práce, kterou dělali a dělají tady na klinice. Jejich úsilí a obětavost naprosto zapadly v křiku, jež novináři a zpravodajové ve svém honu za senzací vyvolali.“

Mnohé text překvapil. Jasně ukazoval, že Quick je inteligentní člověk, který umí velmi přesně formulovat. Poprvé mohla společnost nahlédnout do myšlenkového světa sériového vraha. A také do terapeutických procesů, které vyústily v přiznání Thomase Quicka k vraždám.

„Když jsem přišel sem do Säteru na krajské oddělení soudní psychiatrie, neměl jsem žádné vzpomínky na prvních dvanáct let svého života.

Podobně jako tyto roky byly v mém vědomí potlačeny i vraždy, k nimž jsem se nyní přiznal a které vyšetřuje sundsvallská policie.“

Thomas Quick se rozplýval chválou nad personálem, jenž mu pomohl vyvolat zasuté vzpomínky na vraždy. Popisoval, jak ho terapeuti podporovali v bolestivém vyprávění:

„Cítím úzkost, vinu a smutek nad tím, co jsem spáchal. Moje provinění jsou bezbřehá, tak těžká, že je vlastně ani nelze unést. Beru zodpovědnost za to, co jsem udělal, i za to, co nadále dělám. Zločiny, za něž se cítím vinný, nelze v žádném ohledu odčinit, ale dnes o nich můžu alespoň vyprávět. Jsem připravený to dělat v největší možné míře.“

Quick vysvětloval, že neutekl proto, aby znovu vraždil, nýbrž aby spáchal sebevraždu.

„Když jsme se já a můj kamarád rozdělili, seděl jsem třináct hodin o samotě se zbraní v ruce. Brokovnici s uřezanou hlavní jsem měl namířenou střídavě na čelo, na pusu a pak zase na hrud. Nemohl jsem. Dnes mohu převzít zodpovědnost za včerejšek a možná to byl právě pocit zodpovědnosti, který mi v sebevraždě zabránil. Donutil mě zavolat policii a nechat se zajistit. Chci tomu věřit.“

Dne 18. prosince 1994 dorazila k okresnímu soudu v Piteå žaloba státního zástupce Christera van der Kwasta. Doprovázel ji následující stručný popis zločinného skutku:

„Quick v noci 13. prosince 1976 v zalesněné oblasti nedaleko města Piteå uškrtil Charlese Zelmanovitse (narozeného 1961).“

Soudní proces v Piteå měl začít 1. listopadu. Před tímto prvním soudním přezkumem Quickových přiznání odhalovala média čím dál více podrobností z minulosti podezřelého sériového vraha. Jestliže to dříve byli především novináři kriminálních rubrik bulvárního tisku, kdo se zajímal o Quickovy bizarní příběhy, teď se do referování o případu vložily i opravdu seriózní deníky.

Deník *Svenska Dagbladet* vydal 1. listopadu článek, jenž dobře ilustruje, jaký obraz Thomase Quicka se od té doby považoval za pravdivý. Reportér Janne Mattsson napsal:

Thomas Quick byl pátým dítětem v klanu sedmi sourozenců. Otec pracoval jako pečovatel v protialkoholní léčebně, matka hlídala a uklízela v několika uzavřených školách. Dnes jsou oba rodiče už po smrti. (...) Za vnější fasádou se skrývalo přísně střežené rodinné tajemství. Už od svých čtyř let byl Thomas Quick podle vlastní výpovědi sexuálně zneužíván svým otcem. Byl údajně nucen k orálnímu i análnímu styku. Jednou se během zneužívání přihodilo něco, co později formovalo Quickův život a jeho sexuálně morbidní založení. Zničehonic se objevila matka a viděla, co se děje. Následkem obrovského šoku potratila. V křiku obvinila čtyřletého Thomase, že zabil svého nenarozeného mladšího bratra.

Dokonce i otec začal chlapce obviňovat. Tvrdil, že to on ho svedl.

Matčin vztah k synovi byl pak od té doby, co přišla o dítě, poznamenán nenávistí. Naložila veškerou vinu za to, co se stalo, na synova bedra. Bylo to břemeno, které nemohl zvládnout a unést.

Podle toho, co Quick vypráví, se ho matka nejméně jednou pokusila zabít.

Navíc ho spolu s otcem začala zneužívat.

Janne Mattsson dále poznamenal, že Quick se už jako náctiletý pokusil spáchat dvě vraždy:

Když bylo Quickovi třináct, měl už dost otcových útoků. Při posledním pokusu o znásilnění se mu vyprostil. Při této příležitosti chtěl Quick podle svých slov otce zavraždit, ale neodvážil se.

Místo toho přejal otcovy perverzní sklony – ovšem s ještě sadističtější a morbidnější razancí. Ve svých čtrnácti letech zavraždil stejně starého chlapce ve Växjö. (...) O tři roky později, 16. dubna 1967, se stal obětí Quickových rukou třináctiletý mladík.

Média už od začátku vycházela z přesvědčení, že Quick je vinen. I přesto, že dosud nebyl přímo spojen s žádnou vraždou, natož aby byl z některé z nich obviněn nebo za ni odsouzen. Totéž se týkalo vylíčení rodičů, kteří měli syna vystavovat soustavnému zneužívání, znásilnění a pokusům o vraždu.

Přístup médií během těchto let se dá vysvětlit třemi faktory. Zaprvé se Thomas Quick přiznal. Zadruhé tu byla kategorická tvrzení státního žalobce Christera van der Kwasta, že existují další důkazy, které Quicka spojují s vícero zločiny. A zatřetí se tato prohlášení smísila s informacemi o sexuálnímu napadení, kterého se Thomas Quick prokazatelně dopustil na čtyřech malých chlapcích v roce 1969. Své sehrála i citace ze zprávy soudní psychiatrie o pacientově nebezpečnosti.

Takto vznikl úplný a v jistém smyslu logický životní příběh, který stvořil oblundného vraha, jenž má být nyní obžalován z první ze série vražd.

V článku deníku *Svenska Dagbladet* byl opět citován forenzní psychiatr, který vyšetřoval Quicka v roce 1970. Podle něho trpí Quick „psychicky podmíněnou sexuální perverzí vysokého stupně typu pedofilia cum sadismus“.

Quick byl tehdy okresním soudem ve Falunu odsouzen za obtěžování chlapců a předán do péče soudní psychiatrie. Po čtyřech letech shledali lékaři třidvacetiletého Quicka natolik zdravým, že mohl být propuštěn.

„Z dnešního pohledu samozřejmě nebylo jeho propuštění správné,“ shrnoval článek. V závěru reportér předjímal otázku viny

v nadcházejícím soudním procesu týkajícím se vraždy Charlese Zelmanovitse:

Vypustili odjištěnou bombu nabitou dávno potlačenou úzkostí. Úzkostí, která vedla Quicka a jeho homosexuálního kamaráda až do Piteå, kde zneužili, zabili a rozřezali patnáctiletého chlapce.

I když už noviny zveřejnily mnoho děsivých detailů, setkání s Thomasem Quickem u soudu v Piteå se pro diváky stalo šokujícím zážitkem. Novináři soutěžili ve vyjadřování svého znechucení a odporu k obžalovanému netvorovi.

„Jak jen může být člověk tak krutý?“ zněl titulek *Expressenu* po prvním dni soudního stání. Jejich deníkový „expert na Quicka“ Pelle Tagesson napsal:

Když člověk zná tu příšernou pravdu a ví, co Thomas Quick svým obětem prováděl – a když slyší jeho hluboký, zvířecí řev – zbývá už jen jediná otázka:

Je to skutečně člověk?

Scény, které se včera odehrávaly u soudu v Piteå, jsou určitě tím nejhorším, co kdy švédské soudní síně zažily.

Muž ze Säteru, Thomas Quick, byl souzen pro podezření z vraždy Charlese Zelmanovitse.

Plakal – ale nikomu ho nebylo líto.

Kerstin Weiglová z bulvárního deníku *Aftonbladet* napsala, že osobnost Thomase Quicka je „mimo veškeré chápání“. Naštěstí byl na místě „expert na lidskou paměť“ Sven Åke Christianson, aby vysvětlil, co obyčejný člověk pochopit nedokáže.

„Myslím, že obyčejný člověk nemůže pojmout vše, co pachatel udělal. Je to nepochopitelné, proto se tomu bráníme,“ řekl. Dodal však, že v jeho jednání přece jen existuje jistá „logika“.

„Quick byl znásilňován svým otcem už od čtyř let. ‚Okradli‘ ho o dětství. Nedokáže snést vlastní strach. Snaží se jej přenést na někoho jiného, kdo by ho z něj sňal. Má utkvělou představu, že může zničit cizí život, a tím si znovu opatřit svůj vlastní. Ale úleva je krátkodobá. Musí vraždit znovu.“

Už po prvním dni hlavního stání jako by byla každá pochybnost týkající se viny Thomase Quicka zažehnána:

„Ten muž je sériový vrah, pedofil, nekrofil, kanibal, sadista. Je velmi, velmi nemocný,“ psal *Aftonbladet*.

U soudu se promítalo video s Thomasem Quickem při rekonstrukci na místě činu. Nikoho v soudní síni nenechalo bez pohnutí, když obviněný v lese u Piteå s pláčem a srdcervoucím nářkem vysvětloval, jak zavraždil a rozčtvrtl Charlese Zelmanovitse.

Kerstin Weiglová pokračovala:

„Pokud jde o mne, nemám pochybnosti. Zvláště poté, co jsem obviněného slyšela mluvit. Slova vycházejí trhaně, z hlubokých křečí, jako kdyby zvracel. Ano – toto nemůže být než pravdivý příběh.“

Quick dokázal sedmnáct let po vraždě ukázat na místo, kde byly nalezeny části chlapcova těla. Posadil se na kámen, kde zprznil a rozčtvrtl tělo. Vysvětlil přesně, kde co ukryl.“

Proces u okresního soudu v Piteå v listopadu 1994 se stal snadným vítězstvím žalobce Christera van der Kwasta. Obviněný Thomas Quick byl jednomyslně odsouzen za vraždu Charlese Zelmanovitse.

S velkou sebedůvěrou teď vyšetřovatelé pokračovali v rozplétání dalších případů. Až doteď se zaměřovali na ověřování Quickovy činnosti v době nevyřešených vražd mladých chlapců ve Švédsku, především pokud oběti zmizely za nejasných okolností. Ale sotva týden po soudu v Piteå nabralo vyšetřování jiný směr. Thomas Quick tehdy zavolal domů Seppu Penttinenovi, policejnímu asistentovi u sboru v Sundsvallu.

„Bylo by dobré, kdybych byl konfrontován s podrobnostmi oné dvojité vraždy v norrbottenském kraji před deseti lety. Víím, že jsem se tam na severu jednou nacházel...“

Jezero Appojaure

Manželé Marinus a Janny Stegehuisovi pocházeli z Nizozemska. Byli bezdětní. Ve svých čtyřiatřiceti a devětatřiceti letech si konečně našetřili na vysněnou dovolenou v severské horské divočině. Spořili na ni tři roky. V létě 1984 se jejich sen měl konečně stát skutečností.

Onoho 28. června za svítání opustili svůj domov ve městě Almemo. Rozjeli se rovnou do Ödeshögu v Östergötlandu, kde měl Marinus příbuzné. Cestovní rozpočet byl napjatý, neumožňoval,

aby přenocovali v hotelu. Po třech dnech v Ödeshögu pokračovala jejich cesta dál do Finska, kde měli přátele z chrámového sboru.

Když Janny a Marinus opustili Mustasaari v Österbottenu, namířili svou Toyotu Corollu na sever vstříc skutečnému dobrodružství. Cestovní itinerář vedl kolem Nordkalottenu směrem na Nordkap. Pak směřoval dolů přes švédská pohoří, kde chtěli zakusit život v divočině. Těšili se, že budou rybařit, pozorovat zvířata a fotit přírodu.

Cesta začala být náročnější, než si představovali. Hodně pršelo, foukalo a teploty se blížily k bodu mrazu. Byli neskutečně poštipaní od komárů. Ale mělo být ještě hůř. Porucha motoru u Vittangi si vyžádala dva odtahy, přenocování v hotelu a drahou návštěvu autoopravny.

S prázdnou peněženkou opustili Kirunu a zamířili na jih.

Večer 12. července postavili na výběžku severní části jezera Appojaure stan. Janny si do deníčku napsala poznámku:

„Jeli jsme do národního parku Sjöfallet. Krásné okolí. Fotili jsme. Natočili jsme si soby a u cesty viděli hranostaje.

Stan jsme rozbili v 16:30 kousek od lesa. Komáři nás nepřestali otravovat.

Cestou z Kiruny 150 kilometrů mrholilo. Pak se vyjasnilo.

Teď prší.“

Plynový vaříč rozbalili před vchodem do stanu, aby byli chráněni před deštěm. Připravovali jednoduchou večeři – klobásu se zelenými fazolkami.

V pátek 13. července těsně před půlnocí obdržela policie v Gällivare telefonát. Volal Matti Järvinen z Göteborgu, jenž byl na dovolené. Oznamoval, že našel mrtvého člověka ve stanu u jezera Appojaure.

Detektiv Harry Brännström a policejní asistent Enar Jakobsson se okamžitě vydali do deště. Světlou letní nocí dojeli po osmdesáti kilometrech na místo, které turista popsal. Brzy našli zbořený stan pro dvě osoby. Opatrně odsunuli stříšku stanu a rozepínali vchodový zip. Pohled, který se jim naskytl, popisuje policejní zpráva.

U západní, delší strany stanu leží mrtvola muže. Odhadovaný věk mezi třiceti a čtyřiceti lety. Tělo leží na zádech. (...) Zkrvaveny jsou především obličej a krční oblast, stejně tak pravé rameno. Pravá část svetru u rukávu ve výšce bradavek je nasáklá krví. Ostatní viditelné části svetru nesou krvavé skvrny. Mrtvý

má bodné a/nebo řezné rány na pravém nadloktí, pravém předloktí, na levé straně krku a na pravé části hrudi kolem prsní bradavky. Nad ústy je pravděpodobně tržná rána. (...) Napravo od muže z pohledu od vchodu do stanu leží mrtvé ženské tělo. Hlava se nachází na úrovni mužových boků, pravá tvář spočívá na podlaze stanu. Mrtvá leží na pravé straně a tělo je ohnuté do úhlu asi 90 stupňů. Pravá paže je natažená a spočívá v úhlu cca 45 stupňů k horní části těla. Hořejšek trupu je zabalen do vzorované příkrývky stejného typu, v jaké leží mužovo tělo. Povrch pokrývky vykazuje velmi silné známky zakrvácení.

Venku u stanu našli policisté předmět, který mohl být vražednou zbraní – švédský filetovací nůž značky Falcon. Čepel nože byla ulomená. Později se našla mezi paží a tělem ženy. Odlomila se, když nůž narazil silou do nohy.

Mezi vchodem do stanu a jezerem stála šedozelená Toyota Corolla s nizozemskou značkou. Auto bylo zamčené, vnitřek byl dobře uklizený. Nic nenaseďovalo tomu, že by do auta vnikl někdo nepovolaný.

Policii se brzy podařilo mrtvé identifikovat. Nálezy na místě jednoznačně ukazovaly, že dvojité vražda byla činem ryzího šílenství.

Těla následující den převezli do Umeå, kde je soudní lékař Anders Eriksson podrobil rozsáhlému soudnělékařskému vyšetření. V obou pitevních protokolech popsal obrovské množství bodných a řezných ran.

Vyšetřovatelé dospěli k závěru, že vrah bodal spící pár bezhlavě skrz stanovou plachtu. Oba, muž i žena, se při útoku probudili. U obou to dokazovala zranění na rukou, zjevně v důsledku obrany. Žádný z nich se však nestihl vyprostit ze svého spacáku. Průběh vraždy byl podle všeho velmi rychlý.

Zpráva o zločinu Švédskem otřásla. Nejhorší byla snad zbabělost toho, kdo se připlížil k neznámému a zcela bezbrannému spícímu páru. Anebo lidi možná vyděsilo anonymní násilí bez tváře, které zabíjí nožem skrze těžkou stanovou plachtu, což obětem znemožňuje pochopit, co se stalo a kdo na ně útočí. Hrůzu nahánělo i bezmyšlenkovité běsnění, o kterém svědčil počet bodných ran. Všechny nálezy zároveň naznačovaly, že pachatelé scházeli jakýkoliv motiv nebo možný zisk. Dvojité vražda manželů Stegehuisových byla ve všech ohledech tak podivná a výjimečná,

že existovalo jediné vysvětlení – šlo o zcela nepochopitelný čin šíleného vraha.

Brutální čin ve švédské divočině vyvolal velkou pozornost dokonce i za hranicemi země. Během následujícího policejního vyšetřování byla vyslechnuta tisícovka lidí. Bez výsledku.

Když zdoluhavá vyšetřování vraždy skončí, zpravidla se ukáže, že pachatel ve spisovém materiálu figuroval. Ale o muži, který se deset let po činu přiznal jako viník, nebyla tady v tomto případě ani čárka. Vyšetřovatele zmátla i další skutečnost. Thomas Quick, jenž byl až do té chvíle výslovně vrahem chlapců, zničehonic přiznal brutální ubodání páru třicátníků.

U prvního výslechu 23. listopadu 1994 Thomas Quick vypověděl, že jel vlakem z Falunu do Jokkmokku. Zde se cítil jako doma už od dob svých studií na Sámské lidové univerzitě v letech 1971–1972. U Sámského muzea odložil kolo a vydal se na cestu, aniž by měl nějaký konkrétní cíl. Shodou okolností se ocitl na silnici Vägen Västerut, která vede z Porjusu směrem k národnímu parku Stora Sjöfallet.

U odpočinkového plácku v Appojaure zahlédl Stegehuisovy. Později večer je napadl loveckým nožem, který s sebou na místě měl.

Quickovo prohlášení bylo neurčité. Dokonce sám výslovně řekl, že neví, jestli měl s vraždami něco společného. Co jej samotného v první řadě zaráželo, jak řekl, byla povaha násilí. Ale znejistoval ho i fakt, že jedna z obětí byla žena.

Při druhém výslechu Quick své vyprávění poupravit. Teď přišel s pomocníkem, s nímž se plánovaně sešel v Jokkmokku. Kumpánem byl dobře známý zločinec jménem Johnny Farebrink, který na rozdíl od Quicka už ve vyšetřování dříve figuroval.

Thomas Quick řekl, že do Appojaure jeli Farebrinkovým pick-upem značky Volkswagen. Manžele Stegehuisovy pak ubodali společně. Následovalo několik výslechů. Quickovy výpovědi byly čím dál tím detailnější. Uvedl, že se setkal s jedním spolužákem z lidové univerzity. A spolu s Johnnym navštívili ještě jednu jmenovanou osobu u ní doma v Porjusu.

Přiznání, že měl Thomas Quick při vraždě manželů Stegehuisových pomocníka, se brzy rozšířilo v tisku. Johnny Farebrink si v té době ve vězení kroutil desetiletý trest za jinou vraždu. Když chtěl *Expressen* zaznamenat jeho komentář ke Quickovu obvinění, řekl:

„To je jenom nějakej pitomej kec! Toho chlápka neznám. Nikdy jsem ho nepotkal.“

Po čtyřech měsících vyšetřování si však byl žalobce van der Kwast svou věcí jistý.

„Přiznání Thomase Quicka se shoduje se skutečnostmi, které vyšetřovatelé odhalili,“ vyprávěl v rozhovoru pro *Expressen* 23. dubna 1995. „Můžu pouze říct, že čím hlouběji se do toho příběhu noříme, tím více máme podkladů pro tvrzení, že Thomas Quick nelže ani neblouzní. V době vraždy se nacházel v blízkosti Appojaure. S tímto místem byl dobře obeznámen už od dob svých studií v Jokkmokku.“

Thomas Quick do té doby přiznal sedm vražd, které – mluvil-li pravdu – z něj dělaly nejhoršího sériového vraha ve Švédsku. K „případu Quick“ byli převeleni dva zkušení policisté ze skupiny vyšetřující vraždu premiéra Olofa Palmeho. Následně se přidal i šéf této skupiny Hans Ölvebro. Tím dostalo vyšetřování tu nejvyšší prioritu.

Dne 9. července 1995 odstartoval z hlavního stockholmského letiště Arlanda speciální charterový let soukromého tryskáče. Jeho cílem bylo severošvédské Gällivare. V luxusních křeslech letounu seděl Thomas Quick, jeho terapeutka Birgitta Ståhlová, státní zástupce Christer van der Kwast, profesor psychologie a „expert na paměť“ Sven Åke Christianson, stejně jako několik dalších policistů a zdravotníků. Účelem bylo provést rekonstrukci vraždy manželů Stegehuisových.

V letadle seděl také Gunnar Lundgren, Quickův dočasný advokát. Jelikož šlo o nejsledovanější a nejprestižnější vyšetřování zločinu ve Švédsku, bylo po dohodě se Seppem Penttinenem a Christiansonem rozhodnuto, že Quick vymění maloměstského advokáta za obhájce celebrit Claese Borgströma. Tento věhlasný muž úkol přijal, ale zrovna mu začala pětitýdenní dovolená, takže advokát Gunnar Lundgren mohl se strpěním ostatních v letounu sdílet jedno z kožených křesel.

Následujícího dne vedl Thomas Quick vyšetřovatele do Portjusu a dále silnicí Vägen Västerut. Pak konečně sešli na malou lesní pěšinu směrem dolů k inkriminovanému místu u Appojaure. Policejní technici tu naaranžovali místo činu, přesně tak, jak vypadalo v noci na 13. července 1984. Hans Ölvebro a vyšetřovatelka Anna Wikströmová se na přípravách na místě podíleli.

Plynový vaříč, spacáky a další rekvizity byly rozmístěny stejně jako při vraždě. Na okraji lesa postavili technici stan speciálně objednaný z Nizozemí. Naprosto se shodoval s tím, v němž manžel Stegehuisovi osudné noci spali. Ve stanu se doleva na místo Marina Stegehuisa položil Ölvebro. Wikströmová si lehla na místo Janny Stegehuisové vpravo.

Ozbrojený dřevěnou tyčkou jako nožem se Thomas Quick plížil směrem ke stanu. Vyskočil na něj a bezhlavě bodal do stanové plachty, načež vlezl vchodem stanu dovnitř. Chroptěl a křičel, zatímco Anna Wikströmová vyděšeně volala o pomoc. Quicka zastavili. Rekonstrukce byla přerušena.

Jeho jednání nesedělo ani v nejmenším s fakty, která byla o průběhu události známa.

Po přestávce rekonstrukce pokračovala. Tentokrát ji koncentrovaný Thomas Quick vedl ve shodě se známými fakty. Za klidného rozhovoru s Penttinenem opakoval bodnutí za bodnutím. Vysvětloval, jak se svým spolupachatelem Johnnym Farebrinkem postupovali. Náhorně ukazoval, jak prořízl do kratší strany stanu velkou trhlinu, skrze níž se pak do stanu dostal.

Když o sedm hodin později rekonstrukce skončila, byli jak vyšetřovatelé, tak žalobce s výsledkem spokojeni. *Expressen*, 12. července píše:

„Šlo to velmi, velmi dobře,“ informoval van der Kwast. Státní zástupce si myslí, že Thomas Quick během rekonstrukce přesvědčivě dokázal, že to byl skutečně on, kdo holandský pár zavraždil.“

„Nejen že chtěl, on i uměl detailně ukázat, jak vražda probíhala.“

Stále více skutečných i samozvaných expertů se pokoušelo vysvětlit, jaké životní zkušenosti a události udělaly z chlapce Stureho Bergwalla sadistického sériového vraha Thomase Quicka.

Známa novinářka Kerstin Vinterhedová z deníku *Dagens Nyheter* popsala domov Stureho dětství jako „naprosto tichý a uzavřený vnějšímu světu. Domov, kam nikdo nepřišel na návštěvu, kde nikdo neviděl žádné děti, jež by si hrály v okolí.“

Znovu bylo popisováno Quickovo dospívání, poznamenané otcovým znásilňováním a matčinými krutostmi, mezi nimiž nechyběly ani dva pokusy o vraždu. Tvrdilo se, že přerod ve vraha nastal po posledním otcově pokusu o zneužití, k němuž došlo venku v lese, když bylo Thomasovi třináct let. Thomas chtěl otce zabít, ale svůj čin si rozmyslel, když ho viděl stát ubohého se spuštěnými kalhotami.

„Tak jsem odtamtud utekl. A jako by to byl jediný obrovský krok od tohoto okamžiku až k vraždě, kterou jsem spáchal o půl roku později ve Växjö. To mi bylo čtrnáct,“ vysvětloval.

„To skutečně vy sám jste tehdy zabíjel?“ ptala se Kerstin Vintheredová.

„Ano, to já jsem vraždil,“ potvrdil Quick.

U této vraždy, stejně jako u všech ostatních, se zdálo, že Thomas Quick byl zároveň obětí i pachatelem. Vraždy se ve skutečnosti staly jen reakcí na znásilňování, jemuž byl v dětství vystavován. Z tohoto teoretického modelu se vycházelo při Quickově psychoterapeutické léčbě v säterské nemocnici. Stejný přístup uplatňovali i policejní vyšetřovatelé.

Sourozenci Thomase Quicka se svými dětmi s bezmocným studentem sledovali, jak děsivě média popisují nepochopitelná zvěřstva jejich vlastních rodičů a prarodičů. V rodině Bergwallů se o Sturovi přestalo mluvit. Pokud jej bylo nezbytné zmínit, říkalo se prostě „TQ“. Sture Bergwall už neexistoval.

Sourozenci dlouho mlčeli. Ale v roce 1995 vystoupil nejstarší bratr Sten-Ove Bergwall jako rodinný mluvčí. V knize *Můj bratr Thomas Quick* představil svou verzi dospívání v domě svého dětství. Mluvil za celou rodinu, když zpochybňoval bratrovy traumatické vzpomínky.

„Nepochybuji o tom, že pro něj to může být pravda. Je známo, že lidé jsou během terapie povzbuzováni, aby si vytvořili falešné vzpomínky,“ řekl *Expressenu*. Ujistil, že se jeho rodiče nemohli provinít tím, co Thomas Quick tvrdil.

Sten-Ove vysvětloval, že neměl v úmyslu pokusit se vydělat knihou peníze. Chtěl znovu v paměti vyvolat dětství, o které ho Thomas Quick svými výpověďmi okradl. Zároveň toužil ospravedlnit své zesnulé rodiče, protože se sami nemohli Quickovým obviněním bránit.

„Netvrdím, že jsme vyrůstali v dokonalé rodině. Nikdo z nás ostatních sourozenců si však nepamatuje nic, co by podpořilo jeho vyprávění. Nebyli jsme nijak odlišní ani výluční, žádná tajemná smečka. Stýkali jsme se s řadou lidí, hodně jsme cestovali a o víkendech, Vánocích i narozeninách jsme navštěvovali příbuzné.“

Pokud šlo o vraždy, které Thomas Quick přiznal, neměl nicméně Sten-Ove žádné pochybnosti:

„Když jsem se doslechl, že se nějaký muž přiznal k vraždě Johana Asplunda, instinktivně jsem věděl, že to byl můj bratr. A byl jsem si jistý, že se odhalí ještě další případy.“

V lednu roku 1996 byl tedy zahájen soudní proces týkající se vražd v Appojaure u obvodního soudu v Gällivare. V Piteå si Thomas Quick vyžádal, aby jeho výpovědi probíhaly za zavřenými dveřmi. V soudní síni v Gällivare však vystupoval v s velkou sebedůvěrou. Přesvědčivě před přítomnými vypovídal o vraždě holandského páru. Vyprávěl, že chtěl najít dospívajícího chlapce. Proto jel vlakem do Jokkmokku, kde potkal skupinu mladých Němců; jednoho z hochů si vyhlédl jako svou oběť.

Na ukradeném dámském kole jel do Domusu. Tam potkal Johnnyho Farebrinka, „děsivého a hluboce zdeptaného maniaka s úchylkou na nože“. Po pijatice se společně vydali do Appojaure, kde stanovali manželé Stegehuisovi. Podle Quicka je k následujícímu činu vedla „averze“ Johnnyho Farebrinka k Holanďanům. Sám Quick nadále toužil ublížit německému mladíkovi, jehož potkal v Jokkmokku. Při setkání s holandskými manželi popadla Quicka představa, že chlapec je jejich syn.

„Když žena svého syna na mou přímou otázku zapřela, rozzuřilo mě to,“ popisoval Quick v soudní síni.

Dříve nepochopitelná vražda manželského páru se teď zdála sledovat jistou logiku, jakkoli na šílence dostatečně šroubovanou.

„Pokoušel jsem se ženu zvednout a přitisknout svůj obličej k jejímu. Chtěl jsem vidět její strach, předtím než zemře,“ vyprávěl Quick. „Ale nedokázal jsem to a jen jsem bodal a bodal.“

Obhájce Claes Borgström se zeptal, co bylo příčinou jeho nenávisti k té ženě.

„Svým zapřením se mi jasně spojila s M, které se navíc podobala i čistě fyzicky,“ odpověděl Quick.

M bylo jeho označení pro matku. Vražda se tak stala vraždou jeho vlastní matky.

Příbuzný manželů Stegehuisových, u kterého pár bydlel během prvních dní své dovolené, jel až do Gällivare, aby se pokusil pochopit, proč museli Janny a Marinus zemřít. Když si vyslechl Quickův popis dvojí vraždy, nechal se pro *Expressen* slyšet:

„Quick je dobytek, nemá právo žít.“

Výsledek soudního procesu vraždy v Appojaure nebyl ani trochu předem jasný. Víceró momentů v Quickově vyprávění vzbuzovalo otázky, především údaje o jeho pomocníkovi. Vyšetřovatelé nenašli nic ani nikoho, kdo by mohl potvrdit Quickovu informaci

o Johnnym Farebrinkovi. Nikdo je spolu neviděl. Pijatiku, kterou měli pořádat, popírali ostatní údajní účastníci. Farebrink proto obžalovaný nebyl.

Místní umělkyně, která chodila v sedmdesátých letech na stejnou lidovou univerzitu jako Quick, naproti tomu dosvědčila, že si je téměř jistá, že ho v době vraždy v Appojaure potkala na železniční stanici v Gällivare.

Obvodní soud byl nicméně kvůli svědectví majitelky kradeného kola pevně přesvědčený, že Quick se den před vraždou nacházel v Jokkmokku. Jak potvrdila, přehazovačka na kole byla rozbitá přesně podle Quickova popisu.

Vyšetřovatel Seppo Penttinen, jenž vedl všechny výslechy Thomase Quicka, u soudu svědčil o tom, proč Quick v průběhu vyšetřování svou výpověď změnil. Bylo to tím, že „musel chránit své vnitřní já skrýváním toho, co by hraničilo s pravdou“. V ústředních částech však byly Quickovy vzpomínky podle Penttinena jasné a zřetelné.

Sven Åke Christianson vysvětloval Quickovy obtíže s výpověďmi o vraždách. Popisoval dva protichůdné mechanismy fungování lidské paměti. Pud sebezáchovy na jednu stranu velí vzpomínat si na to, co nás zraňuje, na druhou stranu ale nemůžeme „chodit po světě a pamatovat si všechno utrpení, jež jsme zažili“. Je důležité umět zapomínat, vysvětloval Christianson.

Paměťové funkce Thomase Quicka vyšetřoval právě on a shledal je zcela normálními. Neobjevil podle svého prohlášení ani žádný náznak toho, že by v tomto případě šlo o falešné přiznání.

Soudní lékař a policejní technik přesvědčivě vypověděli, že Quick popsal u výslechu všechna větší poranění manželů Stegehuisových. Jeho vyprávění potvrzují nálezy odborné kriminologie.

Soud také přihlédl ke svědectví Seppa Penttinena o schopnosti Thomase Quicka popsat místo vraždy už během prvních výslechů. V rozsudku stálo: „Vzhledem k výše citovanému obvodní soud konstatuje: je nade vší pochybnost, že Thomas Quick spáchal právě projednáváný skutek. S přihlédnutím k okolnostem spáchání zločinu je skutek posuzován jako vražda.“

Tím byl Thomas Quick odsouzen za tři vraždy. Ale vyšetřování bylo teprve na začátku.

Klasická definice sériového vraha pochází od americké FBI. Podle ní jde o pachatele, který spáchal tři a více vražd při různých příležitostech. Násobná vražda, při níž naopak chybí „doba na vychladnutí“ mezi zločiny, je podle FBI klasifikována jako „masová“.

Thomas Quick byl zatím odsouzen „pouze“ za tři vraždy, vykonané při dvou různých příležitostech. Nesplňoval tím pádem formální kritéria pro klasifikaci „sériový vrah“. Během vyšetřování vražd v Appojaure se však seznam přiznaných mordů výrazně rozšířil. S velkým náskokem se stal sériovým vrahem in spe.

Přiznání pachatel nedělal nutně vždycky na policii. Pelle Tagesson z *Expressenu* mohl v srpnu 1995 publikovat zprávu, že Thomas Quick v jednom rozhovoru připustil „vraždění ve Skåne“ a v náznacích na sebe vzal i sadistickou sexuální vraždu devítileté Heleny Nilssonové v Hörby z roku 1989. Ve stejném rozhovoru navíc Quick přiznal, že zavraždil dva chlapce v Norsku, stejně jako dva muže ze „střední části Švédska“.

Christer van der Kwast byl značně vyveden z míry. Quick obešel jak terapeutu, tak policejní vyšetřovatele a doznal se rovnou v médiích.

„Nemůžu než doufat, že se dozná také mně,“ okomentoval to Kwast.

Touhle hrou na kočku a myš rozčiloval nejen van der Kwasta. Zanechával náznaky a nápovědy střídavě policejním vyšetřovatelům, střídavě terapeutům a novinářům.

Média a novináři hráli v celém vyšetřování důležitou, avšak nejasnou roli. Nicméně Thomas Quick se mohl svobodně setkávat s jakýmikoliv reportéry. A vždycky četl, co se o něm psalo. Van der Kwast se tak zničehonic v *Expressenu* dočetl, že Quick spáchal jednu ze svých „nových“ vražd v kraji Dalarna. Tato zmínka okamžitě přivedla myšlenky vyšetřovatelů ke sledované vraždě izraelského občana Yenona Leviho, která se stala 11. června 1988 nedaleko Rörshyttanu u Falunu.

Čtyřicetiletý turista Yenon Levi byl zavražděn na kraji lesní cesty v Dalarně. Rozsáhlé policejní pátrání vedlo k podezřelému pachateli, ale důkazy k obžalobě nikdy nestačily.

Vražda u Rörshyttanu vřela pod povrchem Quickova vyšetřování už delší dobu. Měsíc a něco po návratu z rekonstrukce v Appojaure

zavolal Thomas Quick vyšetřovateli Seppu Penttinenovi domů a ten o rozhovoru sepsal záznam:

Ve středu 19. srpna v 19:45 níže podepsanému zavolal Quick. Vypověděl, že se cítí psychicky velmi špatně a že si přeje vyprávět určité události, jež mu působí úzkosti. Co se týče vraždy izraelského občana v Dalarně, měl Quick podle svých slov pomocníka.

Quick vyprávěl, že potkali Yenona Leviho na jedné vedlejší ulici v Uppsale. Pomocník mluvil s Levim anglicky. Quickovým autem pak odjeli do Dalarny, kde oba kumpáni Izraelce zavraždili.

Quick jej držel, mezitím co ho ten druhý bil pěstmi a mimo jiné i „těžkým předmětem z batohu“. Tělo bylo ponecháno na stejném místě, kde padly rány, a bylo jistým způsobem naaranžováno. Položeno bylo spíše na zádech než na boku, určitě ale ne na břiše.

Quick uvedl, že sledoval, co se o události psalo v novinách. Nicméně se prý vyhýbal fotografiím a nepřečetl zdaleka všechno.

U vyšetřovatelů nevyvovalo Quickovo přiznání se k vraždě Yenona Leviho žádné velké nadšení. Seppo Penttinen řekl Quickovi, že o tomto případě bylo v novinách napsáno tolik, že sotva může přijít s něčím, co by se dávno obecně nevědělo.

Když dospělo k závěru vyšetřování v Appojaure, přece jen se uskutečnil první výslech ohledně Yenona Leviho. Quick tehdy uvedl, že to on sám zahlédl Leviho v Uppsale a přemluvil jej, aby s ním jel do Falunu. Nedaleko Saly se zastavili u chaty, kde Quick Leviho dvěma ranami kamenem do hlavy ubil k smrti. Pak ho naložil na zadní sedadlo a pokračoval v cestě. U Rörshyttanu sjel Quick na lesní cestu a tělo odhodil do lesa.

Vyšetřování této vraždy bylo zdlouhavé a náročné pro všechny zúčastněné. Quickova výpověď se neustále měnila. Jednou říkal, že měl spolupachatele, jindy zase že ne. Místo vraždy se přesouvalo, stejně jako to, kde měl Quick údajně Leviho poprvé potkat. Ještě zmateněji vypovídal, pokud šlo o to, jakou vražednou zbraň použil.

Na začátku vyšetřování prohlásil, že vražednou zbraní byl kámen, což se nezakládalo na pravdě. Při následujících výsleších to byl místo toho hever, kříž na kola, lopata, kempinková sekera, páčidlo, poleno nebo prostě opakované kopnutí. Ani jeden z předmětů nepřicházel v úvahu.

Během téměř jednoho roku provedl Seppo Penttinen čtrnáct výslechů podezřelého. Zavedl jej také na místo činu a uskutečnil dvě rekonstrukce. Při druhé rekonstrukci došel Quick k tomu, že vražedná zbraň byla „dřevěné struktury“.

„Vidíte něco, co by odpovídalo délce předmětu?“ zeptal se Penttinen a současně napřáhl ruce asi metr od sebe. Quick okamžitě zvedl přibližně stejně dlouhou dřevěnou palici, jež ležela docela příhodně nedaleko.

Christer van der Kwast se nicméně nezmínil, že by pro něj neustálé proměny Quickovy výpovědi ztratily na důvěryhodnosti.

„Obtíže plynuly z roztržitosti a neuspořádanosti jeho vzpomínek na vraždu. Občas trvalo velmi dlouhou dobu, než se mu podařilo spojit jednotlivé fragmenty do celkového obrazu,“ vysvětloval van der Kwast jako ozvěna Quickových terapeutů v sáterské nemocnici.

Po roce a půl terapeutických sezení, policejních výslechů a opakovaných rekonstrukcí se Thomasi Quickovi podařilo uspořádat své fragmentární vzpomínky do jakž takž souvislého vyprávění. Podle něj měli on a jeho spolupachatel donutit Yenona Leviho jít s nimi z peronu na nádraží v Uppsale na parkoviště, kde ho přiměli nasednout do auta. Spolupachatel měl následně držet Levimu nůž pod krkem, zatímco Quick je vezl na místo vraždy.

Dne 10. dubna 1997 doručil Christer van der Kwast žalobu k obvodnímu soudu ve městě Hedemora. Průběh zločinu byl shrnutý následovně:

Thomas Quick připravil v době mezi 5. a 11. červnem 1988 v Rörshyttanu v okrese Hedemora o život Yenona Leviho ranou tupým předmětem do hlavy a trupu.

Bylo to třetí soudní řízení, kde stál Thomas Quick obžalovaný za vraždu, kterou podle svého tvrzení spáchal spolu s pomocníkem. A potřetí označený spolupachatel v soudní síni chyběl. U soudu padalo pomocníkově jméno i příjmení. Jeho spoluúčast na vraždě Yenona Leviho byla detailně popisována. Nicméně protože zapíral a důkazy chyběly, podezření bylo staženo. „Výslech NN by za tímto účelem neměl vůbec žádný přínos,“ mínil Christer van der Kwast.

Okresní soud v Hedemoře byl nucen konstatovat, že během soudního řízení „nebyly předloženy žádné důkazy, jež by Thomase Quicka s činem přímo spojovaly“. Soud nicméně zmínil, že Quickovo vyprávění o průběhu vraždy bylo smysluplné a bez přímých protimluvů. Udal množství konkrétních informací o místě činu, o oblečení oběti a rozsahu poranění – tedy podrobnosti, jež podle soudu souhlasily s fakty zjištěnými z ohledávání místa činu a pitvy.

Quick také jmenoval řadu určitých detailů, jež by nasvědčovaly tomu, že právě on skutečně zavraždil Yenona Leviho. Popsal například vyřezávaný nůž v jeho batohu, o němž se oběť zmiňovala na pohledu své matce.

Seppo Penttinen vysvětloval soudu, že odchylky v Quickově vyprávění nebyly tak výrazné. Spleťtá cesta ke správné vražedné zbrani byla například logická, protože Penttinen „získal dojem, jako by Thomas Quick celou dobu věděl, že šlo o dřevěnou palici, ale jeho úzkost mu bránila v tom ji pojmenovat“. Penttinen svědčil také o tom, jak Quickovo vyprávění vznikalo a jak probíhaly výsledky, na což se u soudu kladl velký důraz. Mělo se za to, že Quick znal tak podrobné údaje o vraždě, jaké mohl logicky vědět pouze pachatel.

Onoho dne 28. května 1997 byl Thomas Quick za vraždu Yenona Leviho odsouzen:

Soud dospěl k závěru, že výpověď Thomase Quicka má vysokou důkazní hodnotu. Vzhledem k jeho přiznání a dalšímu vyšetřování stojí nade vší pochybnost, že Thomas Quick spáchal čin, pro nějž je žalován.

Thomas Quick se proto musí zodpovídat ze svévolného zbavení života Yenona Leviho.

Quick byl předán soudní psychiatrii k pokračování v léčbě.

Teď už byl odsouzen za čtyři vraždy, spáchané při třech různých příležitostech. Mohl se tedy i podle přísných definic FBI zvat sériovým vrahem.

Tereza Johannesenová

Během vyšetřování vraždy Yenona Leviho se Thomas Quick nadále rozpomínal, že zabil i jiné lidi.

Jedno z mnoha nových přiznání se týkalo vraždy devítileté Terezy Johannesenové. Dívka zmizela beze stopy v neděli 3. července 1988 ze svého domova v obytné čtvrti Fjell u města Drammen v Norsku.

Zmizení Terezy Johannesenové bylo nejsledovanějším kriminálním případem Norska. Vedl k tehdy nejrozsáhlejšímu policejnímu pátrání. V době, kdy bylo vyšetřování nejintenzivnější, pracovalo na případu sto policistů. Během prvních let vyslechli 1 721 osob. Dohromady přišlo policii 4 645 různých tipů. V oblasti bylo zaznamenáno 13 685 pozorování a pohybů aut a osob. Bez výsledku.

Během jara roku 1996 zahájila švédská policie s norskými kolegy intenzivní spolupráci ohledně vraždy Terezy Johannesenové a dvou afrických žadatelů o azyl, kteří zmizeli z uprchlického tábora v Oslu v březnu 1989. Quick se přiznal k zavraždění všech tří.

Podle zkušeností sériový vrah často dodržuje jistý modus operandi. Někteří hledají své oběti v konkrétní geografické oblasti, jiní se zaměřují na určitý druh obětí, jako například mladé chlapce, prostitutky, zamilované páry a podobně. Jsou také tací, kteří vraždí své oběti jedním konkrétním způsobem. Například Ted Bundy vždy vylákal svoje oběti (bílé ženy ze střední třídy) do auta, kde je zavraždil ranou páčidlem do hlavy.

Mnozí proto reagovali skepticky ve chvíli, kdy Quick porušil všechny své preference a dřívější postupy a přiznal vraždu dívky žijící navíc v Norsku. Dokonce i jeho předchozí advokát Gunnar Lundgren, který do té doby Quickovi bezvýhradně věřil, pojal k novým přiznáním nedůvěru.

„Je to tak podivné, na hony vzdálené jeho obvyklému jednání,“ řekl Lundgren.

Velitel přípravného řízení Christer van der Kwast připustil, že vražda se vskutku liší od obvyklého vzoru. Vyšetřovatelé si ale proto „musejí rozšířit obzory“ a uvědomit si, že už samo zabítí může sériovému vrahovi poskytnout sexuální uspokojení.

Dne 26. dubna 1996 odjel Quick ze Säteru ve společnosti skupiny policistů, ošetřovatelů ze säterské nemocnice, experta Svena Åkeho Christiansona, psychoterapeutky Birgitty Ståhlové a žalobce Christera van der Kwasta.

Byl přivezen na místo zločinu do Fjellu. Tam policistům popsal, kde Terezu potkal, kde ji bil kamenem, až upadla do bezvědomí, jak ji naložil do auta a z místa odvezl. Vyprávěl také, že v roce 1988

tam byla banka, že na zemi stály vyskládané dřevěné palety a balkony musely být natřeny novou barvou. Tyto údaje se ukázaly jako pravdivé. Quickovi bylo oznámeno podezření z Tereziny vraždy.

Následující den naváděl Thomas Quick dlouhou karavanu automobilů po silnici E18 směrem do Švédska. Nedaleko města Ørje se kolona dala po lesní cestě. Quick sliboval policistům, že je povede do šterkovny, kde schoval Terezino tělo.

Během převozu sdělil, že tělo důkladně rozřezal. Malé části pak hodil doprostřed lesního jezera Ringen. Po značném pochybování se vyšetřovatelé rozhodli nechat jezero vyprázdnit, aby se části Terezina těla našly.

Sedm týdnů probíhalo nejdražší ohledávání místa činu v dějinách Skandinávie. Jezero bylo vyprázdněno, všechny usazeniny na dně vysáty až k ložiskům starým 10 000 let. Voda a usazeniny ze dna byly filtrovány a prohledávány dvakrát, aniž by se našlo víc než úlomek stehenní kosti.

„Thomas Quick buď lhal, nebo si spletl místo. Máme důvod zpochybnit jeho důvěryhodnost,“ řekl 17. července drammenský policejní šéf Tore Johnsen, když se poslední pumpy u Ringenu definitivně zastavily.

Když Norové procházeli celý ten gigantický Terezin spis, nenašli ani jedinou zmínku o osobách nebo autech, jež by mohly souviset s Thomasem Quickem.

Mnozí byli přesvědčeni, že je to konec vyšetřování Thomase Quicka ve věci Tereziny vraždy. Možná dokonce i konec vyšetřování Quicka jako takového.

A přece byl po roce Thomas Quick se svou svitou vyšetřovatelů a zdravotnického personálu v ørjeském lese zpět.

„Podal neuvěřitelný výkon. To vleklé ohledávání místa činu pro něj znamenalo příšernou zátěž,“ řekl později advokát Claes Borgström.

„Jsem teď přesvědčená, že právě Quick Terezu zabil,“ řekla Inge-Lise Øverbyová z prokuratury v Drammenu. „Máme zdokumentováno, že se Thomas Quick skutečně v lese nacházel. A velmi silné indicie vypovídají o jeho přítomnosti v Drammenu v době, kdy Tereza zmizela.“

Policie našla strom se symbolem, který tam Quick podle svých slov vyřezal. Našel se také pilový kotouč, který měl Quick na místě nechat, a našla se i deka, jež měla Quickovi patřit.

Ale nejdůležitějším nálezem bylo ohniště, přesně řečeno jeho zbytky, kde měl Quick údajně spálit části Terezina těla. U jednoho takového místa ucítil cvičený pes Zampo stopu po lidských ostatcích. V popelu technici našli nějaké spálené předměty, podle expertů zbytky dětských kostí.

„Quickova oběť nalezena,“ vykřikoval 14. listopadu 1997 deník *Dala-Demokraten* přes celou titulní stranu.

Christer van der Kwast triumfálně popisoval, jak se dalo Quickovo přiznávání poprvé přesně sledovat až k nalezení oběti. Objevení kosti označil za průlom v celém vyšetřování.

„Ostatky člověka ve věku Terezy Johannesenové se našly na místě nedaleko Ørje, kde měl Quick podle svých slov ukrýt ostatky devítileté dívky,“ shrnul Gubb Jan Stigson v *Dala-Demokraten*.

Po nálezu v øreském lese napnuli vyšetřovatelé Quickova případu výhybku k vyšetřování Tereziny vraždy všechny síly. Sebejistý státní zástupce tak mohl 13. března 1998 podat k obvodnímu soudu v Hedemoře žalobu.

„V tomto případě se velmi silně zaměřujeme na forenzní důkazy,“ řekl van der Kwast.

Zdalo se zvláštní, že vražda, která byla spáchána v Norsku, je žalována u soudu v Hedemoře. Soudní proces se vedl v bezpečnostním sále stockholmského obvodního soudu. Prý „z důvodů bezpečnosti“.

Christer van der Kwast zdůraznil, že Quick uvedl celkem třicet jednotlivých detailů, jež ho s vraždou spojovaly.

„Quick udal důkazy jedinečného rozsahu a zaměření, jež ho pojí jak s dotyčnými místy, tak s onou dívkou,“ argumentoval van der Kwast ve svém závěrečném proslovu.

Obhájce Claes Borgström neměl k důkazům proti svému klientovi žádný alternativní výklad:

„Není možné učinit žádný jiný závěr než ten, že klient skutečně spáchal čin, z něhož je obviněn.“

Když měl Quick vlastní závěrečný proslov u soudu, pokoušel se podat psychologické vysvětlení zavraždění Terezy:

„Moje vina je zřejmá, těžká a bolestivá. Chci však, abyste pochopili, že jsem jen přenášel zážitky ze svého zničeného dětství,“ pronesl Quick.

Podle očekávání bylo pro obvodní soud v Hedemoře nade vši pochybnost, že Thomas Quick Terezu Johannesenovou zavraždil. Od-soudil ho k pokračování v léčbě. Tím byl potrestán za pátou vraždu.

Kritika, která už během vyšetřování dvojité vraždy v Appojaure Quickovu vinu zpochybňovala, měla jen nepatrný dopad a brzy byla zapomenuta docela. Během jara 1998, v době kauzy týkající se Terezy Johannesenové, se nicméně rozhořel „boj o Quicka“, jenž už tentokrát pevně zakořenil a vedl k drsné, zdánlivě nekonečné zákopové válce.

Spor odstartoval komentář v názorové rubrice *DN Debatt* deníku *Dagens Nyheter*. Napsal jej novinář Dan Larsson, původně horník z Malmbergetu, který přesedlal jakožto reportér kriminální rubriky k levicovému deníku *Norrländska Socialdemokraten*. Pro noviny pokrýval všechna stání u soudu při projednávání vraždy Charlese Zelmanovitse a manželů Stegehuisových. A jednoduše věřil, že je Quick nevinný. V článku Larsson poukázal na pár nepřesností, mimo jiné na to, že veškerá vyšetřování vedla jediná malá provázaná skupina. Upozornil také na to, že Quick u všech souzených vražd označil spolupachatele, jejichž účast byla velmi snadno zpochybnitelná.

O čtyři dny později zveřejnil v *DN Debatt* svůj článek docent soudní psychologie Nils Wiklund. Napsal:

Soudní procesy s Thomasem Quickem jsou v mnoha směrech jedinečné. Justiční systém Západu je postaven na dvoustranné konfrontaci, na kontradiktorním procesu, kde se soudní dvůr snaží najít pravdu tím, že zvažuje jak argumenty žaloby na jedné straně, tak jiný úhel pohledu v argumentaci obhajoby na straně druhé.

V procesu s Thomasem Quickem byla podle Wiklunda protiváha dvou stran porušena, protože žalobce i obhájce zaujíмали totéž stanovisko. Jeho postřehy se potvrdily během probíhajícího procesu. Obhájce Claes Borgström byl nejen jednoznačně přesvědčen o vině svého klienta, ale ještě se obracel k novinářům, psychologům a právníkům zasahujícím do debaty a vyzýval je, aby se „zamysleli nad svou odpovědností“.

„Opakované pokusy pana obhájce veřejnou debatu umlčet jsou jednak pobuřující, jednak nezodpovědné. On sám by se měl snažit zajistit nezávislé přezkoumání v rámci soudního procesu,“ konstatoval Wiklund.

Tón diskuse se ještě více vyostřil, když otec Johana Asplunda Björn požadoval, aby byl obžalován sám Christer van der Kwast. Podle něj se státní zástupce provinil procesní chybou, když při soudním řízení v případě Terezy Johannesenové nezahrnul do žaloby Quickova pomocníka. Quick spolupachatele označil. Popsal, jak se na dívčině únosu podílel, a dokonce i to, jak devítiletou dívku znásilnil na parkovišti. Björn Asplund napsal:

Jestliže vrchní státní zástupce Christer van der Kwast považuje Quicka za důvěryhodného, jak je možné, že jmenovaný a další policii (stejně jako Kwastovi) známé osoby nejsou předvolány před soud k výslechu?

Napomáhání k vraždě a závažné sexuální zneužití dítěte je zločin spadající pod obecnou žalobu. Asplund tedy usuzoval, že van der Kwast zanedbal svou žalobní povinnost, a proto by měl být obviněn z profesního pochybení.

Anna-Clara a Björn Asplundovi sledovali soudní procesy od samého počátku. Oba byli přesvědčeni, že Quickova přiznání jsou nepravdivá. Proto tvrdě bojovali za to, aby „Johana dostali pryč od Quicka“.

Ostatní média diskusi přizívovala. Připojovali se noví kritici. Mezi jinými i advokátka Kerstin Koortiová. V hlavní zpravodajské relaci Švédské televize Aktuellt vyslovila domněnku, že Thomas Quick spáchal jen jednu jedinou vraždu. Soudní řízení s Quickem označila za „jeden z největších justičních skandálů dvacátého století“.

Kritiku závažnějšího charakteru publikoval 12. června 1998 deník *Svenska Dagbladet* na stránce komentářů. Pod titulkem „Případ Quick – porážka pro justici“ kritizovala soudní znalkyň pro psychologii Astrid Holgerssonová tým žalobců, policistů a psychologů za to, že byli „jednostranně zaměřeni na hledání podkladů pro tvrzení, že Quick vraždy spáchal“.

Astrid Holgerssonová přezkoumala protokoly z velké části vyšetřování. Vyjmenovala konkrétní příklady toho, kdy Christer van der Kwast během výslechu Quickovi naznačil, co je „správná odpověď“. Všeobecně známá věc byla, že Quick udal ze začátku vyšetřování mnoho chybných údajů. Přesto ale podle Holgerssonové nikdo neudělal žádnou systematictější analýzu jeho svědeckých výpovědí. Soudní dvory se namísto toho podařilo donutit přijmout nevědecká psychologická vysvětlení, proč Quick uváděl

nesprávné informace. Holgerssonová uvedla příklad ze soudu ohledně vraždy Yenona Leviho.

Soud poznamenal, že „konečná verze se vyjasnila po několika výsleších“, ale nepředstavil žádnou kritickou analýzu toho, jak se vyjasňovala. Byla přijata psychologická spekulace, že to mohlo být „obtížemi, jež Quick měl s připuštěním si jistých podrobností“.

V čele kritiků Astrid Holgerssonové stál Sven Åke Christianson. Jeho podíl na vyšetřování byl označen jako neetický a nevědecký. Měl „sugesci a manipulativními metodami“ Quickovi pomoci dát dohromady vyprávění, které by neodporovalo známým faktům o zločinu. Holgerssonová též poukázala na to, že se Christianson částečně podílel na žalobě. Zároveň byl ale také pověřován soudy, „aby jakožto soudní znalec vydával posudky na platnost svých vlastních výsledků vyšetřování“. Přijmout tuto dvojí roli bylo podle Holgerssonové přímo neetické.

Kromě toho Christianson podle Astrid Holgerssonové „jednostranně ovlivňoval veřejný názor tím, že – v rozporu s principy práce psychologa činného v trestním řízení – šířil svůj subjektivní dojem o vině či nevině při svých přednáškách o ‚sériovém vrahovi‘ Quickovi“.

Ve sborníku *Vyvolané vzpomínky a falešné vzpomínky* (Oxford University Press 1997) Christianson uvedl, že Quick je sériový vrah. Tuto domněnku však měly nejprve dokázat nebo vyvrátit soudy. Holgerssonová citovala Christiansonův článek o Quickových potlačených vzpomínkách, opětovně vyvolaných při terapii:

Vzpomínky na vraždy způsobovaly nepřekonatelnou úzkost, protože představovaly zpětnou reminiscenci na sadistické sexuální zneužívání, jemuž byl sériový vrah jako dítě sám vystavován.

Astrid Holgerssonová k tomu poznamenala:

Jak již bylo řečeno, neexistuje žádný zdokumentovaný faktický důkaz pro předpoklad, že Quick je sériový vrah, že byl v dětství vystavován sexuálnímu zneužívání nebo že by toto bylo pro sériového vraha příznačné.

Členové skupiny, kterou Holgerssonová nazývala „Tým Quick“ – žalobce Christer van der Kwast, vyšetřovatel Seppo Penttinen, terapeutka Birgitta Ståhlová a expert Sven Åke Christianson – během debaty mlčeli. Tím, kdo se místo nich stavěl do popředí jako obránce vyšetřování, byl Claes Borgström. Sám sklídl, co zasel, když se proti němu obrátilo víc kritiků kvůli jeho pasivitě během vyšetřování a soudního procesu.

Když měl Borgström reagovat na kritiku Holgerssonové, pomohl si v deníku *Svenska Dagbladet* satirou a ironií v článku nazvaném „Nezvykle zlá konspirační teorie“.

Člověk musí poděkovat Astrid Holgerssonové za její vědecky skvěle podložený posudek na tyto hrůzné události. Její elaborát jistě nenechá zainteresovaným kouska klidu po zbytek jejich života. Všechno, co by měla udělat, je projít si pár dokumentů a podívat se na nějaké videonahrávky – pak bude pravda ležet nahá všem na odiv.

Boj o Quicka vyvrcholil v srpnu roku 1998 knihou Dana Larssona *Mystifikátor Thomas Quick*, která se zaměřovala na dvojitou vraždu v Appojaure. Larsson tvrdil, že vraždy spáchal místní kulturista závislý na amfetaminu, alkoholu a anabolických steroidech. Knihu recenzoval Gubb Jan Stigson v deníku *Dala-Demokraten* pod titulkem „Nová kniha o Quickovi – trapný podvrh“. Ačkoliv noviny vyčlenily pro recenzi celou stranu, zakončil Stigson svůj článek slovy: „Nedostatky v Larssonově podkladovém materiálu jsou tak početné, že na všechny tu jednoduše není místo. V prozkoumávání knihy budeme proto pokračovat v zítřejším DD.“

Následující den „recenze“ pokračovala. Boj o Quicka tím donutil všechny účastníky, aby se sešikovaly do dvou zcela protilehlých táborů. Přešel v nesmířitelnou a prestižní válku, kde už nebyla žádná možnost pro kteroukoliv ze stran couvnout ze svých pozic byt' jen o jediný milimetr.

Trine Jensenová a Gry Storviková

Thomas Quick mezitím pokračoval. Přiznával se k dalším vraždám. V létě roku 1999 už to bylo 25 hrdelních zločinů, za pět z nich byl odsouzený. Pro vzrůstající počet přiznaných, i když nevyšetřených

vražd klasifikoval Quicka deník *Dagens Nyheter* jako „jednoho z nejhorších sériových vrahů na světě“.

Ale v boji o Quicka se něco přihodilo. Zasela snad debata zrnko pochybnosti, které začalo v novinářích klíčit? Nebo byli oni i veřejnost už jednoduše z Thomase Quicka unaveni?

Ať tak či onak, archiv novin mluví jasně: Thomas Quick už velkým titulům nevládl. Nikdo už se ani nepozastavoval nad tím, když byl „vrah chlapců“ Quick na jaře 2000 obžalován pro dvě příznačné, heterosexuálně jasně motivované vraždy dvou mladých dívek v Norsku. Šlo o sedmnáctiletou Trine Jensenovou, jež byla nalezena znásilněná a zavražděná v srpnu 1981, a třiatřacetiletou Gry Storvikovou, zavražděnou v červnu 1985. Obě žily v Oslu. Jejich těla byla nalezena kousek za městem.

Kriminální technici zajistili u Gry Storvikové stopu spermatu. Thomas Quick se přiznal, že s ní měl v souvislosti s vraždou pohlavní styk – i přes svou čistě homosexuální orientaci, jasnou už od třinácti let. Tyto dvě nové vraždy značily, že Quick ušel dlouhou cestu: od vraha malých chlapců až k všežravému sériovému vrahovi bez jakýchkoliv preferencí, opakujících se způsobů vraždění nebo zeměpisných ohraničení.

Analýza DNA vyloučila, že by sperma patřilo Thomasi Quickovi. Ani to však nezvedlo žádnou velkou vlnu pozornosti. V *Expressen* věnovali odsouzení Thomase Quicka za vraždy číslo šest a sedm pouhou noticku.

Okresní soud ve Falunu shledal, že chybějí technické důkazy, jež by Thomase Quicka se zločinem pojily. Dospěl však ke stejnému závěru jako ostatní soudy:

V rámci celkového posouzení všeho, co bylo zjištěno, konstatuje soud, že doznání Thomase Quicka nalezlo ve vyšetřování podklady takového stupně, že stojí mimo rozumnou pochybnost, že skutky žalované státním zástupcem spáchal.

„Nemusíme se dohadovat o tom, jestli lže. Má o vraždě perfektní vědomosti,“ znělo konstatování Svena Åkeho Christiansona u soudu.

„Thomas Quick byl včera bez technických důkazů odsouzen za vraždu Trine Jensenové a Gry Storvikové,“ oznámil norský *Aftenposten*.

Takže bylo vše v pořádku.

Příběh Thomase Quicka začíná a končí Johanem Asplundem.

Když si Quick při terapeutických sezeních v roce 1992 začínal vzpomínat na vraždu Johana, nebyl si vůbec jistý, jestli měl skutečně s jeho zmizením něco společného. Ještě méně mohl pravděpodobně tušit, že se mu vrátí vzpomínky na dalších asi třicet vražd.

Kdyby býval začal s přiznáním Yenona Leviho, spadal by jeho případ pod policejní okrsek v Avestě namísto policie v Sundsvallu. Ale jako první přišla na řadu vražda Johana. Případ Quick tedy skončil u státního žalobce Christera van der Kwasta a u sundsvallské policie, kde bylo vedení vyšetřování svěřeno policejnímu asistentovi a specialistovi na drogovou kriminalitu Seppu Penttinenovi.

Je snadné pochopit, proč Seppo Penttinen snil o rozluštění vraždy Johana Asplunda, největší kriminální záhady Sundsvallu. Během všech těch let, kdy vyšetřování Thomase Quicka probíhalo, vynakládala policie obrovské prostředky na zajištění technických důkazů.

Po přelíčení v případě vražd Gry Storvikové a Trine Jensenové bylo vyšetřování vraždy Johana obnoveno. Tak jako už mnohokrát předtím.

„Johana Asplunda teď máme mnohem blíže,“ pronesl van der Kwast.

„Zase!“ komentoval to Björn Asplund kysele. „Určitě se ještě objeví nějaká další vražda v Norsku, o které bude chtít mluvit radši...“

Ale tentokrát byli vyšetřovatelé pevně rozhodnutí dovést Johanův případ do cíle, k žalobě a soudu.

Na svatého Valentýna 2001 van der Kwast zavolal Björnu Asplundovi a sdělil mu, že už existuje dostatek důkazů pro zahájení trestního stíhání Thomase Quicka za vraždu Johana.

Oba, Björn i Anna-Clara Asplundovi, rozhodnutí uvítali a za žalobu se postavili.

„Chceme jen, aby tomu už byl po těch dvaceti letech konec,“ říkali. „Ale budeme v průběhu soudního řízení zpochybňovat každý detail.“

„Podrobnosti, které Quick uvedl, dokazují, že byl s Johanem ve fyzickém kontaktu,“ ujišťoval van der Kwast na tiskové konferenci k zahájení trestního stíhání. „Stejně tak popis okolí Bosvedjanu jej usvědčuje z pohybu na místě činu onoho rána.“

Ale Johanovi rodiče důkazy žaloby zpochybňovali.

„On mého syna nezabil,“ řekl Björn Asplund sebejistě. Poukázal na to, že ani tentokrát není k dispozici žádný technický důkaz. „Tvrdím, že nespáchal jedinou vraždu.“

Největší nedostatek v celém případě Thomase Quicka byl podle Asplunda v tom, že žádné Quickovo odsouzení za vraždu nebylo přezkoumáno u vyšší instance. „Ale to se teď změní,“ slíbil.

„Pokud by se oproti očekávání stalo, že jej soud odsoudí, budeme se odvolávat k nejvyššímu soudu. Pak, doufejme, splaskne i bublina kolem Thomase Quicka.“

Během přelíčení soud uznal, že se Quick toho rána, kdy Johan zmizel, nacházel v místě jeho bydliště. Hovořily pro to podrobnosti, které uvedl o sídlišti Bosvedjan. Dokázal dokonce popsat i chlapce, jenž bydlel ve stejném domě jako Johan. Velkou váhu mělo u soudu to, že Quick dovedl nakreslit chlapcovu košili. Uvedl i konkrétní informace o zvláštностech na Johanově těle.

Sundsvallský soud jednomyslně rozhodl, že stojí mimo rozumnou pochybnost, že Quick žalovaný skutek spáchal. 21. června 2001 byl odsouzen za svou osmou vraždu.

Teprve teď se Johanovi rodiče dozvěděli, že nemají žádné právo se proti rozsudku odvolat. Zpočátku totiž stáli na straně žaloby.

Tím byl případ vraždy Johana Asplunda u konce.

Přestávka

V listopadu roku 2001 se přihodily tři věci.

Dne 10. listopadu publikoval historik Lennart Lundmark v *Dagens Nyheter* článek s titulkem „Cirkus Quick, justiční skandál“:

Odsouzení Thomase Quicka jsou debaklem nejen pro švédskou justici, ale i pro švédskou kriminální žurnalistiku. Není žádných pochyb, že celý příběh bude vyvrácen.

Následujícího 14. listopadu, tedy o několik dní později, se konaly na výstavišti v Älvsjö Dny justice. Kriminalista a policejní profesor Leif G. W. Persson zde ironicky žertoval o celém vyšetřování případu Quick. V návaznosti na pohrdavá vyjádření o percepčních schopnostech vyšetřujících přešel Persson ke zpochybnění, že by Quick spáchal nějakou z vražd, za něž byl odsouzen.

A den poté Thomas Quick konečně zveřejnil svůj třetí článek v *DN Debatt*: „Thomas Quick po obvinění z mystifikace: S účastí na policejním vyšetřování končím.“

Dávám si od nynějška přestávku, možná už doživotní. Odmítám spolupracovat na policejním vyšetřování zabývajícím se mými přiznáními, jež se týkala řady vražd.

Thomas Quick přešel do drsného útoku na Leifa G. W. Perssona, Kerstin Koortiovou a všechny ostatní, kteří zpochybňovali jeho doznání, a tím znemožnili další pokračování spolupráce s policejními vyšetřovateli.

Setkávat se rok co rok s nepodloženými tvrzeními, že jsem mystifikátor, je pro mě čím dál neúnosnější. Tyto teze šíří triumvirát falešných proroků, který se navíc těší nekritickému zájmu masmédií.

Od budoucí spolupráce na policejním pátrání odstupuji také kvůli příbuzným obětí, kteří shodně s justicí přijali důkazní materiál. Nechci, aby se opět, znovu a znovu, cítili nejistí tím, co se vlastně stalo.

Tři měsíce nato si Thomas Quick opět změnil jméno na své původní – Sture Bergwall. Muž, který se objevil sotva před deseti lety, už neexistoval.

Éra Thomase Quicka byla pryč.

Justiční případ Thomas Quick však žil i nadále na stránkách deníků, kde se vyšetřování a soudy zpochybňovaly čím dál častěji. Teď už se svými pochybnostmi vystoupila i kriminální policie, která se na vyšetřování podílela.

Sture Bergwall ale pobýval v säterské nemocnici a mlčel.

Když jsem ho 2. června 2008 navštívil, trvala jeho „přestávka“ už téměř sedm let.

Proč se Quick odmlčel? Bylo to skutečně tím, že Leif G. W. Persson a další skeptici zpochybnili jeho důvěryhodnost? Nebo to mělo jinou, skrytou příčinu?

Stal jsem se novinářem až poměrně pozdě, když mi bylo třicet sedm let. Okamžitě se mi ale podařilo prodat Švédské televizi dlouhou řadu případů pro investigativní magazín *Striptease*. Práce mě bavila, sršel jsem bezbřehou energií. Říkal jsem si, že všechno jde až překvapivě snadno. Brzy mě zaměstnali.

Můj zájem se potom stočil ke kriminální a justiční žurnalistice. Už po pár letech jsme s reportérem Jannem Josefssonem ulovili sólokapra, na kterého by mě nikdy nenapadlo ani pomyslet. Šlo o narkomana Osmo Valloa. Jeho smrt se časově náhodou shodovala s momentem, kdy stokilový policejní strážník dupl ležícímu a spoutanému Vallovi na záda. Podle odpovědných soudních lékařů však žádná souvislost mezi smrtí a policistovým jednáním neexistovala.

Naše přezkoumání případu si však vyžádalo dvě nové pitvy. Výsledkem bylo stanovení příčiny smrti jakožto následku policistova šlápnutí na Vallova záda.

Za tuto reportáž jsem se s Jannem Josefssonem podělil o Velkou cenu novinářů. Během prvních let své práce žurnalisty jsem obdržel značný počet domácích i zahraničních ocenění a vyznamenání. Díky úspěchům mi dali ve Švédské televizi velkou svobodu. Můj nadřízený ve mně viděl spolehlivého dodavatele vysílatelných reportáží.

Po deseti letech v roli řešeršéra, kdy jsem střídavě pracoval v týmu s reportéry Johanem Brånstandem a Jannem Josefssonem, jsem se v roce 2003 stal sám reportérem. Zahájil jsem politicky nejméně korektním a nejvíce tabuizovaným tématem, jaké si lze představit. Sérií reportáží o „Případu Ulf“, o muži, který byl přes své zapírání odsouzen k osmi letům vězení za sexuální zneužití vlastní dcery. Po odvysílání reportáže v pořadu Uppdrag: Granskning (Mise: Přezkoumání) požádal odsouzený o obnovení procesu. Po třech letech ve vězení mohl soud opustit jako svobodný člověk.

Pravděpodobně právě tento případ zapříčinil, že mi jednoho zářijového večera roku 2007 zazvonil doma telefon. Slyšel jsem staršího muže, který se mě ptal, jestli jsem to byl já, kdo dělal v televizi reportáže o starších soudních případech. To jsem nemohl popřít. Vyprávěl mi o vlně žhářských útoků, „více než padesáti požárů“, které se staly ve Falunu a okolí v letech 1975 až 1976.

Pomyslel jsem si, že to zní jako jeden z těch extrémně odstrašujících tipů, které teď dostávám dnem i nocí.

„Byla to celá banda dětí a mladistvých, kterým ty požáry přišli-li,“ říkal volající. „Moc jsem na to ty poslední roky nemyslel, ale teď, v podzimu života, to ve mně začalo hlodat... Tak vám teďka volám, abyste mi pomohl dát ty věci do pořádku.“

„Aha?“ řekl jsem tázavě.

„Protože ten, kdo ty ohně tehdy zapálil, to... jsem byl já.“

Naskočila mi husí kůže. Uvědomil jsem si, že nedokážu odolat pokušení zjistit, jestli to, co říká, je pravda.

„Dobrá,“ řekl jsem. „Jsem ochotný vyhledat rozsudky a další materiály o těch požárech a prozkoumat to, co jste právě říkal. Jak vás najdu?“

„Nenajdete,“ řekl bezejmenný. „Mám děti, bydlím už daleko od Falunu a nejsem připravený svou identitu odhalit.“

„Myslíte naprosto vážně, že bych měl strávit několik týdnů práce tím, že pro vás ‚dám ty věci do pořádku‘, aniž bych vůbec tušil, kdo jste?“

„Zavolám vám do čtrnácti dnů. Když si do té doby o těch požárech něco přečtete, můžete mi pak položit kontrolní otázky. Přisáhám, že vás přesvědčím. Ten ‚Falunský pyroman‘ jsem vážně já.“

Stalo se, jak informátor řekl. Zavolal za dva týdny. Za pomoci rozsudků a novinových článků, které jsem přečetl, jsem mu pokládal otázky o požárech. Odpovídal na ně přesvědčivě.

Mělo to jen jeden háček. Z deseti podezřelých mladých žhářů, které policie vyslýchala, se devět z nich ke spolupachatelství přiznalo. Případ byl jednoznačně vyšetřen, doznán a vysvětlen. Ale bezejmenný volající trval na svém – mladíci byli nevinní.

Všechny jsem je tedy vyhledal. A pokaždé slyšel tentýž příběh: že s požáry neměli vůbec nic společného a že pověst pyromanů jim zničila život. Byli podrobeni vyšetřovací vazbě a tvrdým policejním výslechům. Vedoucí vyšetřování jim odepřel jak advokáta, tak možnost zavolat rodičům. Ale kdyby se přiznali, mohli by jít klidně domů. Tak se přiznali.

Přiznali se, aby se dostali z neúnosné situace. Doznání ovšem poskytlo důvod pro jejich přeřazení do péče sociálních pracovníků, čímž se ocitli v dětském domově. Jako dospělí se snažili držet tuhle část své minulosti v tajnosti před svými dětmi i drahými polovičkami. Byli zoufalí z toho, že jsem přišel jejich ránu znovu otevřít. Spolu-práce na reportáži byla pro většinu z nich naprosto nemyslitelná.

Gubb Jan Stigson celý hon na falunského pyromana v letech 1975–1976 sledoval. O požárech napsal nespočet článků. Když jsem jednoho mrazivého dne v lednu roku 2008 vešel do jeho pracovny v deníku *Dala-Demokraten*, na Thomase Quicka jsem ani v nejmenším nemyslel.

Gubb Jan Stigson seděl za svým přeplněným stolem. Nohy obuté do dřeváků měl položené na stole a ruce založené za hlavou. Na pozdrav se nezvedl, jenom odměřeně kývl hlavou směrem k židli na druhé straně stolu. Některé stohy zažloutlých papírů vypadaly, že tam takhle leží už několik let.

Všiml jsem si nezarámovaného vyšisovaného diplomu visícího na osamělém připínáčku nad Stigsonovou černou hřívou:

Velká cena Klubu publicistů 1995 pro Gubba Jana Stigsona. „Za jeho více než dvacetiletou intenzivní a trpělivou práci kriminálního reportéra“.

Když jsme vyřídili mou primární záležitost týkající se falunského pyromana, zabodl do mě své mandlové oči.

„Měli bychom pomoci odhalit ty lživé hlasy, co šíří nepravdy o Thomasi Quickovi,“ pronesl zpěvavým dalaranským dialektem. „Ti, kdo tvrdí, že je Quick nevinný, vůbec netuší, o čem mluví!“

Nepřekvapilo mě to. Pokud šlo o Thomase Quicka, byl Stigson nejnabušenější encyklopedie mezi novináři. I po deseti letech se pořád v boji o Quicka držel svojí linie.

Stigsonovy argumenty jsem neslyšel poprvé. Několik let mě přemlouval, abych případ Thomase Quicka prošetřil. Nabyl přesvědčení, že spáchal všech osm vražd, za něž byl odsouzen. Namítal jsem, že by nebyl moc velký novinářský úspěch prokázat, že rozhodnutí soudů byla správná. A pokud hrstka kritiků tvrdí, že Quick je nevinný, nic to přece na věci nemění.

Shodou náhod jsem o kauze mluvil sotva týden předtím s Leifem G. W. Perssonem, Stigsonovým předním protihráčem.

„Thomas Quick je jenom patetický pedofil,“ prohlásil tehdy Persson. „Tím, že se jim podařilo toho parchanta odsoudit, pomohli policajti, žalobce i terapeuti krýt skutečné vrahy. Je to vážně smutný příběh. Vlastně je to největší justiční skandál, jaký jsme v téhle zemi kdy měli. Vzpomeň si, že kromě jeho vlastních příznání neexistuje proti Quickovi žádný důkaz.“

„Ale nemůžete přece popřít, že Quick vyjmenoval spoustu faktů o obětech, o místech činu i o zraněních obětí?“ namítl jsem. „Jak by to mohl vědět?“

Persson si prohrábl vousy a zamumlal svým nenapodobitelným způsobem:

„To je úplná pitomost. Hloupá snůška kriminálních městských legend, co tady šíří Quickovi dvorní reportéři, policejní vyšetřovatelé a státní žalobce. Quick toho na začátku výslechů zase tak moc nevěděl.“

„Quickův dvorní reportér“ byl Perssonův výraz pro Gubba Jana Stigsona, protože ostatní „dvorní reportéři“ už o Quickovi přestali psát před několika lety. Nic neprovokovalo Stigsona víc, než když policejní profesor zlehčoval dřívější trestné činy Thomase Quicka. V jednom sloupku Persson napsal:

Dávno předtím, než se stal Thomas Quick sériovým vrahem, byl policii dobře známý. V průběhu let tam totiž skončil kvůli několika různým, nanejvýš ubohým a stupidním zločinům.

Každý takový příklad si Stigson pečlivě vryl do paměti. Persson byl pro tohoto vznětlivého Dalarňana jako červený hadr.

„Leif G. W. Persson nazývá opakované znásilňování dětí a pokusy o vraždu ubohými malými zločiny.“

Téma zapříčinilo, že Stigsonův hlas byl ještě skřípavější než obvykle a vyskakoval do fistule, když pokračoval ve svých tirádách, jež uměl i po zpátku:

„Thomasi Quickovi byla brzy diagnostikována sadistická pedofilie – pedofilia cum sadismus – a byl posouzen jako ‚ne pouze nebezpečný, ale za určitých okolností mimořádně nebezpečný pro život a zdraví jiných osob‘. Toto bylo napsáno už v roce 1970! A v roce 1974 pobodal v Uppsale nějakého muže tak vážně, že jen zázrakem přežil. Tyto činy nazývá G. W. ‚ubohými malými zločiny‘! Chápete, jak bezectní tito lidé jsou?“

Gubb Jan Stigson cituje zprávy a posudky forenzní psychiatrie často.

Silou znalostí všech podrobností může útočit na oponenty tím, že poukáže na věcné chyby v jejich prohlášeních a článcích.

Stigson vedle Leifa G. W. Perssona nejvíc nenáviděl spisovatele a novináře Jana Guilloua. Teď mával odmítnutými komentáři k tématu – několika stranami A4 –, které zaslal celostátním deníkům.

„V knize Jana Guilloua *Obhájci čarodějnic* jsem v kapitole o Thomasi Quickovi napočítal 43 věčných chyb! Několik let se ho už pokouším donutit, aby se se mnou utkal ve veřejné debatě. Ale netroufá si přijít! A noviny moje komentáře nepřijímají,“ říkal.

Od Stigsona jsem odcházel s jistou lehkostí. Vyšel jsem do nepříliš přívětivého, mrazivého Falunu. Chtěl jsem se opět věnovat své reportáži o falunském pyromanovi, která začínala být čím dál víc spíše reportáží o fenoménu falešných přiznání.

Proč by se někdo při policejním výsledku přiznával k závažným zločinům, které nespáchal? Zdá se to skoro nepochopitelné. Většina z nás je přesvědčená, že by sama nikdy nic tak bláznivého neudělala. Ve Falunu přiznalo devět mladíků mnoho vražedných požárů, o kterých později tvrdili, že je nespáchali. Zpočátku jsem měl velký problém tomu věřit.

Když jsem začal číst o vědeckých výzkumech zabývajících se falešnými přiznáními, uvědomil jsem si, o jak běžný fenomén jde. A v žádném případě to není jev nový. Když byl v roce 1932 unesen prvorozený syn megahvězdy Charlese Lindbergha, který jako první sám přeletěl Atlantik, přes dvě stě lidí tvrdilo, že to udělali oni. Přibližně stejný počet lidí se v průběhu let přiznalo k vraždě premiéra Olofa Palmeho.

Americká organizace Innocence Project, které se od svého založení v roce 1992 podařilo díky moderním testům DNA osvědčit 282 neprávem odsouzených osob, zveřejnila, že přibližně 25 % z nich se během policejního vyšetřování zcela nebo částečně k vině přiznalo. To, že později svá přiznání odvolali, jim v soudním procesu nijak nepomohlo.

Hojně zastoupeni jsou mezi nimi především děti, mladiství, slaboduši, psychicky nemocní a narkomani. Když měli potom zodpovědět otázku, proč se přiznávali, nejčastější odpověď byla: „Chtěl jsem jenom už jít domů.“

Při studiu tohoto fenoménu jsem zjistil, že většina z největších justičních skandálů naší doby byla založena na falešných přiznáních. V Británii šlo např. o drakonické, leč chybné rozsudky nad tzv. Birminghamskou šestkou nebo Guildfordskou čtyřkou. Švédsko jako by bylo jednou z mála zemí, kde byl tento problém zatím téměř neznámý.

Letěl jsem do New Yorku, abych si promluvil s profesorem Saulem Kassinem, jedním z předních světových odborníků na toto téma.

Saul Kassin se ani na okamžik nad přiznáváním falunských teenagerů ke žhářství nepozastavil. Na celém příběhu bylo podle něj nejvíce překvapující třídenní zapírání třináctileté dívky, i když byla izolována ve vazbě a vystavována tvrdým policejním výslechům.

„Je velmi netypické, že to třináctileté děvče vydrží tři dny!“ vysvětloval. „Většina z nich se přizná už po několika hodinách, maximálně po jednom dni.“

Profesor Kassin mohl svá tvrzení podložit řadou ohromujících případů, kdy náctiletí přiznávali velmi závažné zločiny, s nimiž neměli prokazatelně vůbec nic společného.

Když jsem se s „teenagery“ z Falunu setkal, bylo jim už kolem padesáti. Osm z nich posléze souhlasilo, že v mém dokumentu přece jen vystoupí. Znamenalo pro ně velké osvobození, když mohli konečně vyprávět svůj příběh. Policisté, kteří vedli vyšetřování, nakonec souhlasili, že práce nebyla dobře odvedená a že se jim nepodařilo pravdu o požárech vypátrat.

Program se vysílal 30. března 2008 ve Švédské televizi v rámci pořadu *Dokument zevnitř*. Končil mým komentářem:

„Musím si položit otázku: kolik dalších podobných jedinců se přiznalo k závažným zločinům, které nespáchali?“

Dopis Sturemu Bergwallovi

Neměl jsem tušení, jestli má pravdu Gubb Jan Stigson nebo Leif G. W. Persson. Celá debata se zdála absurdní. Šest různých soudů odsoudilo Thomase Quicka za osm vražd. Vypadalo tedy nade vší pochybnost, že pachatelem je on. Přesto mnozí rozumní lidé tvrdili, že je zcela nevinný a že nespáchal žádnou z vražd, za něž byl odsouzen.

To přece nemůže být dost dobře možné, říkal jsem si. Jestliže skutečně existoval dostatek důkazů k odsouzení Quicka za osm vražd, mělo by být relativně jednoduché dokázat, že se Persson, Guillou a další mýlí.

Jestliže byl ale na druhou stranu Quick nevinný, pak šlo skutečně, slovy Leifa G. W. Perssona, o největší justiční skandál Švédska všech dob.

Osobně jsem neměl na Quickův případ žádný názor, tím méně nějakou ambici odhalit pravdu, zda je vinen nebo nikoliv. Místo

toho jsem chtěl natočit dokument o debatě nad touto kauzou a o jejích rozličných aktérech.

Zároveň jsem si zřejmě vytvořil jakési podvědomé pouto mezi mými čerstvými poznatky o falešných přiznáních a západem naléhavě vyřešit případ Thomase Quicka. Případ muže, který už více než deset let figuroval ve Švédsku coby nejvyhlášenější sériový „přiznávač“ k činům, jež nespáchal.

Po odvysílání dokumentu o falunském pyromanovi jsem si přečetl několik knih, které o Thomasi Quickovi vyšly. 22. dubna jsem mu napsal první průzkumný dopis.

Pane Sture Bergwalle,

čirou náhodou jsem v antikvariátu objevil Vaši knihu *Zůstávání* a s velkým zaujetím, ne-li dokonce s jistým neklidem, ji čtu. (...)

Vím, že už několik let ukazujete novinářům záda, což považuji za velmi pochopitelné, ale přesto bych Vám rád položil pár otázek, pokud by bylo možné se s Vámi setkat. Chtěl bych zdůraznit, že to nemá být žádost o rozhovor! Nic z toho, co bychom případně probírali, nebude zveřejněno, jenom bych Vás chtěl požádat o nezaujaté setkání. Jsem přesvědčený, že by bylo přínosné pro obě strany.

Odpověď přišla jen pár dní nato. Byl jsem v Säteru vítáný.

Rozhovory s Janem Olssonem

Začtl jsem se do rozsudků a článků, které o případu vyšly, abych se na rozhovor důkladně připravil. Materiálu bylo požehnaně.

Dne 29. května 2008, tři dny před svým prvním setkáním se Sturem Bergwallem, jsem zavolał Janu Olssonovi.

Někdejší kriminální komisař Jan Olsson už byl v důchodu. Měl za sebou více než třicetileté zkušenosti jako vyšetřovatel vražd a kriminální technik. Byl náměstkem ředitele technického úseku ve Stockholmu a šéfem skupiny specialistů na vytváření profilu pachatele u Úřadu státní policie. Nejvíce mě na něm zajímaly jeho zkušenosti z doby, kdy byl jako kriminální technik zodpovědný za vyšetřování vražd holandského páru u Appojaure a Yenona Leviho v Rörshyttanu.

Nijak se netajil tím, že rozsudky nad Thomasem Quickem považoval za chybné. Psal články a komentáře o justičním skandálu. V různorodé skupině těch, kteří Quickovu vinu zpochybňovali, měl jako policista zvláštní postavení.

Chtěl jsem slyšet jeho vlastní verzi. Co jej přesvědčilo, že byl Quick odsouzen neprávem? Byl přátelský. Svým charakteristicky pomalým a zadumaným způsobem mi vysvětloval okolnosti, které v něm vyvolaly pochybnosti. Vycházely z obou případů, na nichž sám pracoval. Olssonovu kritiku jsem shrnul do tří bodů, které by se daly označit za selhání systému.

1. Vyšetřovatelé jednostranně hledali důkazy, jež odpovídaly Quickovu vyprávění. Na fakta, která mluvila proti Quickově vině, nebyl brán zřetel. Už se dále nevyšetřovala.

2. Jeden a tentýž žalobce vedl přípravná řízení u všech pátrání. Všechny Quickovy výsledky vedl jeden jediný člověk. Po prvním soudním řízení bylo pro vyšetřovatele téměř nemožné Quickovu výpověď zpochybnit. S každým novým soudem to bylo o to těžší. Podle Olssona se vyšetřovatelé stali „vězni vězně“.

3. Oponentní poměr při soudním řízení znamená, že je proces bojem mezi dvěma stranami, žalobou a obhajobou. Quickův advokát Claes Borgström ovšem důkazy proti svému klientovi nijak nezpochybňoval, čímž tento systém nepřípustně narušil.

Po dvou dlouhých a zajímavých rozhovorech s Janem Olssonem jsem si ještě tentýž večer přečetl jeho komentáře, které během let napsal. Jeden článek v *DN Debattu* z 3. října 2002 zakončil takto:

Thomas Quick tvrdí, že všechny tyto lidi zavraždil. Chci mu jen říct: Zavři ústa nám všem, kteří pochybujeme a dělíme se s okolním světem o své pochybnosti. Budu rád, když mě necháš stát s hanbou nad tím, že jsem se ve své nedůvěře mýlil. Aby se tak stalo, stačí ukázat jeden jediný hmatatelný důkaz. Část těla, když říkáš, že sis je schovával. Předmět, který jsi nějaké oběti ukradl. Bez toho však vyzývám státního zástupce, aby případ znovu otevřel.

Přemýšlel jsem nad tím, že bych se Sturemu Bergwallovi nabídl jako ten, kdo zavře ústa Janu Olssonovi, Janu Guillouvi, Leifu G. W. Perssonovi, Nilsu Wiklundovi a všem dalším, kteří tvrdili, že si to všechno vymyslel. Pokud měl Quick skutečně svůj „bunkr“ se zbytky těl, mohl mi ho klidně ukázat, aniž by se jich kvůli tomu